

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ
ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟΝ ΠΑΙΔΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ

Στυλιανού Λαμπρινή, Α.Μ. 458

Συβριδάκη Ουρανία, Α.Μ. 459

Ψωμά Ιωάννα-Γαλάτεια, Α.Μ.473

Επιβλέπουσα: Αλεξάνδρα Νούσια

Ακαδημαϊκή Υπότροφος

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 2023

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ
ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΟΝ ΠΑΙΔΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ

Στυλιανού Λαμπρινή, Α.Μ. 458

Συβριδάκη Ουρανία, Α.Μ. 459

Ψωμά Ιωάννα-Γαλάτεια, Α.Μ. 473

Επιβλέπουσα: Αλεξάνδρα Νούσια

Ακαδημαϊκή Υπότροφος

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 2023

THE CONTRIBUTION OF MUSIC TO EDUCATION AND TO
THE ADAPTATION OF CHILDREN IN PRESCHOOL
SETTINGS

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Ιωάννινα, 1/02/2023

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπουσα:

Αλεξάνδρα Νούσια,
Ακαδημαϊκή Υπότροφος

2. Μέλος επιτροπής:

Νικολίτσα Κανέλλου,
ΕΤΕΠ

3. Μέλος επιτροπής:

Ελένη Κανελλοπούλου,
Ακαδημαϊκή Υπότροφος

Ο/Η Προϊστάμενος/η του Τμήματος

Καινούριου Ελένη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Υπογραφή

Πνευματικά Δικαιώματα

© Στυλιανού Λαμπρινή, 2023

© Συβριδάκη Ουρανία, 2023

© Ψωμά Ιωάννα-Γαλάτεια, 2023

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μας ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Στυλιανού Λαμπρινή, Υπογραφή

Συβριδάκη Ουρανία, Υπογραφή

Ψωμά Ιωάννα-Γαλάτεια, Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Έχοντας ολοκληρώσει την πτυχιακή μας εργασία θα θέλαμε πάρα πολύ να ευχαριστήσουμε αρχικά την κυρία Αλεξάνδρα Νούσια για την σημαντική βοήθεια καθώς και στήριξη που μας πρόσφερε σε όλο αυτό το διάστημα όπως και όλες τις δασκάλες των παιδικών σταθμών για τον χρόνο που διέθεσαν για την διεκπεραίωση της πτυχιακή μας εργασίας. Στην συνέχεια θα θέλαμε να εκφράσουμε την βαθύτατη ευγνωμοσύνη μας στις οικογένειες μας όπου μας στάθηκαν όλα αυτά τα χρόνια δίπλα μας σε όλες τις δύσκολες και εύκολες στιγμές.

Κλείνοντας,θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε η μια την άλλη για την απίστευτη συνεργασία και το ενδιαφέρον για το καλύτερο αποτέλεσμα κατά την περίοδο της συγγραφής της πτυχιακής μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από την αρχαιότητα, η μουσική χρησίμευε τόσο ως πολύτιμη εκπαιδευτική πηγή όσο και ως θεραπευτικό μέσο. Ο Πλάτωνας, ειδικότερα, την έθεσε στον πυρήνα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αφού συνέδεσε με ακρίβεια ένα συγκεκριμένο μουσικό ύφος με την ανάπτυξη του ηθικού χαρακτήρα. Σύμφωνα με τις απόψεις του Αριστοτέλη, η μουσική είναι ένα μέσο που συνδέεται με τα συναισθήματα και συγκλονίζει ολόκληρο το μυαλό του ατόμου, με αποτέλεσμα την κάθαρση.

Ο στόχος της χρήσης της μουσικής ως θεραπείας σήμερα είναι η αποκατάσταση της χαμένης ικανότητας ενός ατόμου μέσω της διείσδυσης στον ψυχισμό του. Οι έννοιες της ψυχοθεραπείας περιλαμβάνουν τη μουσικοθεραπεία, η οποία έχει σαφή σύνδεση με την ανάπτυξη ενός ατόμου. Λόγω των ήχων γύρω του, η συναισθηματική ανάπτυξη ενός ατόμου ξεκινά στην πραγματικότητα κατά την ενδομήτρια περίοδο.

Ως εκ τούτου, η εμφάνιση διαταραχών στη συμπεριφορά ή τα συναισθήματα των παιδιών καθώς και ορισμένων τύπων μαθησιακών προβλημάτων εξαρτάται από την ανάπτυξη ή την έλλειψη ενός ασφαλούς τύπου δεσμού καθώς και από την ύπαρξη ή μη ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος, πλούσιου σε εμπειρίες και ερεθίσματα. Σε αυτό το σημείο, είναι κρίσιμο να υπάρχουν προγράμματα έγκαιρης παρέμβασης και ο παιδικός σταθμός να παίζει ρόλο στον εντοπισμό του προβλήματος. Ως αποτέλεσμα, η μουσική μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για να βοηθήσει το μικρό παιδί να ξεπεράσει τις προκλήσεις του, καθιστώντας το λειτουργικό σε κοινωνικό, συναισθηματικό και γνωστικό επίπεδο.

Κάθε συνάντηση με βάση τη μουσική είναι αυτό που εμείς στον εκπαιδευτικό τομέα αναφέρουμε ως "παιδαγωγική μουσικοθεραπεία". Η βασική εστίαση της μουσικοθεραπείας είναι η συνολική ανάπτυξη του παιδιού και όχι το μουσικό αποτέλεσμα. Αντίθετα, εστιάζει σε ολόκληρη τη διαδικασία. Εξαιτίας αυτού, η χρήση της μουσικής ως μορφή θεραπείας έχει προσελκύσει μεγάλη προσοχή πρόσφατα στον τομέα της ειδικής αγωγής.

Λέξεις κλειδιά: άγχος αποχωρισμού, μουσική αγωγή, ολόπλευρη ανάπτυξη, προσχολική ηλικία, μουσικές δραστηριότητες

ABSTRACT

Since ancient times, music has served as both a valuable educational resource and a therapeutic instrument. Plato specifically positioned it at the core of the educational process because he precisely connected the type of music to the formation of moral character. According to Aristotle's views, music is a medium that links to emotions and overwhelms a person's entire mind, resulting in catharsis.

The goal of using music as therapy today is to restore a person's lost capability through penetrating his or her psyche. The concepts of psychotherapy include music therapy, which has a clear connection to a person's growth. Because of the sounds around it, an individual's emotional development actually starts during the intrauterine period.

Therefore, the occurrence of disturbances in children's behavior or emotions as well as some types of learning issues depends on the development or lack thereof of a secure type of attachment as well as on the existence or not of a supporting environment, rich of experiences and stimuli. At this point, it is critical that early intervention programs exist and that the nursery school play a part in identifying the issue. As a result, music can be a helpful tool in helping the youngster overcome their challenges by making it functional on a social, emotional, and cognitive level.

Every musically-based encounter is what we in the educational area refer to as "pedagogical music therapy." The fundamental focus of music therapy is the child's whole development, not the musical result. Instead, it focuses on the entire process. Due to this, the use of music as a form of treatment has attracted a lot of attention recently in the area of special education.

Keywords: stress desperation, music education, full development, preschool age, musical activities

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	3
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	4
ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ.....	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT.....	8
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	9
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	11
ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ.....	12
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.....	15
1.1 Η έννοια της μουσικής.....	15
1.2 Η σημασία της μουσικής στον άνθρωπο.....	16
1.3 Η δημιουργία των μουσικών οργάνων	20
1.4 Ιστορική αναδρομή της μουσικής στην αρχαία Ελλάδα.....	22
1.5 Θεωρία Πλάτωνα – Αριστοτέλη.....	23
2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ.....	25
2.1 Στάδια ανάπτυξης.....	25
2.2 Η αξία της μουσικής στην προσχολική ηλικία.....	25
2.3 Η αναγκαιότητα της μουσικής στον παιδικό σταθμό.....	27
2.4 Η θετική επίδραση της μουσικής.....	28
2.5 Η μουσική ως παιδαγωγικό εργαλείο για παροχή γνώσης.....	39
3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΟΛΟΠΛΕΥΡΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ.....	33
3.1 Γλωσσική ανάπτυξη.....	33
3.2 Κοινωνική ανάπτυξη.....	34
3.3 Ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη.....	36
3.4 Κινητική ανάπτυξη.....	37

3.5 Μουσικοπαιδαγωγικές Δραστηριότητες.....	38
4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΩΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ	
.....	42
4.1 Ορισμός παιδιών με ειδικές ανάγκες.....	42
4.2 Η θετική επίδραση της μουσικής.....	44
4.3 Αδυναμίες παιδιών με ειδικές ικανότητες.....	47
4.4 Η αντιμετώπιση των δυσκολιών μέσω της μουσικής.....	47
4.5 Η βελτίωση ορισμένων πτυχών του παιδιού.....	51
4.6 Δραστηριότητα βελτίωσης μέσω της μουσικής.....	53
4.7 Άγχος αποχωρισμού.....	55
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	58
ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	58
ΔΕΙΓΜΑ.....	59
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	59
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	61
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	68
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	70
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	73

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

IQ: Intelligencequotient

ΒΝΣ: Βρεφονηπιακός σταθμός

ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ / ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Kindergarten: παιδικός σταθμός

Comprehensive development of the child: ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού

Development sections: τομείς ανάπτυξης

Disorganized attachment: αποδιοργανωμένη προσκόλληση

Strange situation: παράξενη κατάσταση

Special treatment: ειδική αγωγή

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Υπάρχουν διάφοροι ορισμοί της μουσικής στην παγκόσμια λογοτεχνία. Μια ανθρώπινη δραστηριότητα που μας περιβάλλει στη σύγχρονη εποχή, άλλοτε συνειδητά μέσω των δικών μας αποφάσεων και άλλοτε ακούσια στην καθημερινή μας ρουτίνα, είναι η μουσική (Τσαφταρίδης,2008). Μια μουσική σύνθεση που προορίζεται για τη μελοποίηση στίχων ή τη μουσική επένδυση μιας κινηματογραφικής ή θεατρικής παραγωγής περιγράφεται επίσης ως το σύνολο των ήχων που είναι οργανωμένοι με τέτοιο τρόπο ώστε να διαθέτουν ρυθμό και μελωδία και να αποτελούν ευχάριστο ήχο για το ανθρώπινο αυτί, ως μια συγκεκριμένη κατηγορία μουσικών έργων (ως προς τα χαρακτηριστικά, την προέλευση ή την εποχή τους), ως μελωδική αίσθηση, ρυθμικότητα που διακρίνει ένα συγκεκριμένο ήχο, ως ευχάριστο ήχο, ως ειδική πορεία στην τέχνη του. (Κερεζίδου,2010). Ένα κρίσιμο συστατικό της ζωής μας είναι η μουσική.

Κάθε μέρα, είτε βρισκόμαστε στο σπίτι, είτε στη δουλειά, είτε στο δρόμο, είτε με την οικογένεια, είτε μόνοι μας, είτε με φίλους, την ακούμε. Για πολλούς ανθρώπους, η μουσική είναι ένας σταθερός σύντροφος που μπορεί να μας κάνει ευτυχισμένους, να μας εμπνέει να εμπνευστούμε, να σκεφτούμε, να δημιουργήσουμε ή να χαλαρώσουμε, ή να μας στηρίξει σε δύσκολες στιγμές μειώνοντας το άγχος μας. Η μουσική χρησιμεύει για κάτι περισσότερο από απλή διασκέδαση. Είναι ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό όλων των ανθρώπινων κοινωνιών. Σε όλη την ανθρώπινη ιστορία μέχρι σήμερα, οι ανθρωπολόγοι και οι κοινωνιολόγοι δεν έχουν βρει ακόμη μια κοινωνία που να μην έχει αλληλοεπιδράσει με τη μουσική με κάποιον τρόπο (Killin,2018).

Σύμφωνα με πολλούς εξελικτικούς ψυχολόγους, η μουσική ήρθε πρώτη πριν από τη γλώσσα. Για χιλιάδες χρόνια, οι πρώτες φυλές του κόσμου και οι ποικίλες θρησκευτικές παραδόσεις τους χρησιμοποιούσαν τη μουσική προς όφελος των ανθρώπων. Ο Πυθαγόρας, για παράδειγμα, χρησιμοποίησε τη μουσική για να θεραπεύσει διάφορες ψυχικές και σωματικές ασθένειες στην αρχαία Ελλάδα. Μπορούμε τώρα να επιβεβαιώσουμε ότι η μουσική όντως ωφελεί τον εγκέφαλο, τον άνθρωπο και την κοινωνία με βάση τα ευρήματα επιστημονικών μελετών (Killin, 2018).

Πολλοί ισχυρίζονται ότι η μουσική έχει πνευματικές, κοινωνικές, συναισθηματικές και/ή ψυχολογικές επιδράσεις πάνω μας και πολλοί ισχυρίζονται επίσης ότι περιέχει πτυχές του μυστικισμού (Khan,2009). Τα ίδια συναισθήματα μπορούν να προκληθούν στους ερμηνευτές και τους ακροατές μέσω της απασχόλησης μελωδικών, αρμονικών και ρυθμικών πτυχών στη

μουσική, αλλά αποκλειστικά μέσω του ήχου και όχι μέσω πιθανών συνοδευτικών λέξεων. Η ικανότητα να αντανakλάται και να λειτουργεί ως καθρέφτης επιτρέπει στη μουσική να αποκαλύπτει δυνhητικά πτυχές του εαυτού μας που μπορεί να έχουμε ξεχάσει ή να αγνοούμε ότι υπήρξαν ποτέ (Schaferetal,2013).

Αναμφισβήτητα, η μουσική δημιουργήθηκε ταυτόχρονα με την ανθρώπινη εξέλιξη και την ομιλία, ανοίγοντας με τα ακουστικά της φωνήματα το δρόμο για την ανάπτυξη της ομιλίας από τις άναρθρες κραυγές των πρώτων ανθρώπων σε αρθρωτή ομιλία. Με τα εγγενή μουσικά αντανakλαστικά και τις αισθήσεις του, ο άνθρωπος ειδικότερα συμμετείχε στον διαχωρισμό των κοινών φυσικών ήχων, τους οποίους στη συνέχεια άρχισε να αναπαράγει και να μετατρέπει έξυπνα στον λεγόμενο μουσικό λόγο. Αυτό συμβαίνει, έτσι ώστε το μεγαλύτερο εύρος των συστατικών λεπτών αποχρώσεων όλων των διαφορετικών τύπων ανθρώπινων συναισθημάτων και ιδιωτικών σκέψεων να μην μπορεί ποτέ να αποτυπωθεί πλήρως από τον αρθρωτό λόγο με τη μορφή του κυρίαρχου ηχητικού μέσου.

Υπό το πρίσμα αυτό, ο στόχος της παρούσας μελέτης είναι να εξακριβωθεί πώς η μουσική επηρεάζει την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας και αν μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξή τους ως συναισθηματικά ώριμα άτομα. Ένα από τα στοιχεία που υπερτονίζουν το ρόλο της μουσικής στη διαμόρφωση της ψυχοσυναισθηματικής ανάπτυξης του παιδιού, είναι η έντονη ενθάρρυνση του παιδιού να χρησιμοποιεί τη δική του φωνή για να εκφράζεται, να καλλιεργεί διαπροσωπικές σχέσεις και να επικοινωνεί (λεκτικά ή μη λεκτικά) επιδιώκοντας μια εξωστρεφή κοινωνική συμπεριφορά και εσωτερική ασφάλεια.

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σε αυτό το κεφάλαιο αναφέρεται η σημασία της μουσικής, το πώς δημιουργήθηκαν τα μουσικά όργανα, στο ξεκίνημα της μουσικής στην Αρχαία Ελλάδα και στις απόψεις Πλάτωνα και Αριστοτέλη σχετικά με τη μουσική.

1.1 Η έννοια της μουσικής

Τα πάντα στη ζωή ενός ανθρώπου παράγουν και εκπέμπουν ήχο, επειδή τα πάντα είναι ήχος. Η ακουστική μουσικότητα, η οποία μεταδίδεται βιολογικά από τον έναν άνθρωπο στον άλλο, είναι αυτή που δίνει στην ανδρική φωνή, στις παύσεις ομιλίας, στην αντιστάθμιση της αναπνοής, στους καρδιακούς παλμούς, στο ηχόχρωμα, στη διάταξη των τόνων, στην άρθρωση και στο ύφος της προφοράς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Από καταβολής κόσμου, η μουσική έχει αναμφίβολα λειτουργήσει ως ενοποιητική και συνδετική δύναμη μεταξύ των λαών και των εθνών, γεφυρώνοντας τις διαφορές στην κοινωνική τάξη, την οικονομική κατάσταση, την εθνικότητα, τη θρησκεία και το πολιτιστικό κεφάλαιο (πολιτιστικό κεφάλαιο ή αντικειμενική γνώση των πολιτιστικών τεχνών, ευρύτερη μόρφωση, άνεση στη χρήση της γλώσσας με το κατάλληλο λεξιλόγιο, πολιτιστικές προτιμήσεις-δεξιότητες, τεχνογνωσία, ικανότητα διάκρισης του θετικού από το αρνητικό).

Η ικανότητα του ανθρώπου να "δημιουργεί" μια δήλωση ανησυχίας, φόβου, απογοήτευσης, χαράς, οργής, αγάπης, θλίψης, απώλειας ή έντονου ενθουσιασμού μέσω της μουσικής του επιτρέπει να το κάνει χωρίς να διατρέχει τον κίνδυνο της κοροϊδίας, της κριτικής ή της απόρριψης. Ο Πλάτων αναφέρεται στη μουσική ως τη "γλώσσα της ψυχής", η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί από ανθρώπους όλων των ηλικιών και εθνικοτήτων για να επικοινωνήσουν και να αποκωδικοποιήσουν κάθε συνάντηση, γνώμη, περίσταση και εμπειρία που διαμορφώνει τον ψυχισμό τους. Η ευγλωττία της μουσικής βοηθάει στη μετάδοση συναισθημάτων και σκέψεων ακόμη και σε καταστάσεις όπου η μητρική γλώσσα του ατόμου, για οποιονδήποτε λόγο, αδυνατεί να εκπληρώσει τον σκοπό της, κινδυνεύει να πεθάνει ή είναι αναποτελεσματική και ελάχιστα χρήσιμη για τον σκοπό αυτό. Όπως σημειώνει ο Βρετανός κοινωνικός ανθρωπολόγος και εθνομουσικολόγος. "Εφόσον υπάρχει τόση πολλή μουσική στον κόσμο, φαίνεται λογικό να υποθέσουμε ότι αυτή, μαζί με τη γλώσσα και ενδεχομένως τη θρησκεία, είναι ένα ξεχωριστό χαρακτηριστικό των ανθρώπων. Σχεδόν όλοι διαθέτουν τις θεμελιώδεις φυσιολογικές και

γνωστικές διεργασίες που είναι απαραίτητες για τη μουσική δημιουργία και εκτέλεση, οι οποίες μπορεί να μεταδίδονται γενετικά".

Με βάση την πρόωμη ανάπτυξη της ακοής σε σύγκριση με τις άλλες αισθήσεις του ανθρώπου, η οποία επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την αντίληψή του για τον εξωτερικό κόσμο, το ιδεώδες της μουσικής υπήρξε διαχρονικά και σε όλους τους πολιτισμούς. Αντιλαμβάνεται ως μέσο κατανόησης, αποδοχής και συσχέτισης με το περιβάλλον γύρω του έξω από τα τείχη του οικείου μικρόκοσμου που έχει συνηθίσει να εξυψώνει, προκειμένου να κατακτήσει την ψυχοσυναισθηματική, κοινωνική αρμονία και τάξη (Μαντζίκος,2012). Αυτό σημαίνει ότι η μουσική χρησιμεύει ως παιδαγωγικό έρμα που ενδείκνυται για τη συνολική και ολοκληρωμένη ανύψωση της προσωπικότητας του ατόμου. Αυτό το επιτυγχάνει με την ομοιόμορφη τόνωση, εδραίωση και ανύψωση του ψυχικού κόσμου του ατόμου από την αφθονία της δημιουργικής και καλοσχηματισμένης ζωής, καθώς και με την άμβλυνση, απομάκρυνση ή αποσυμπίεση των όποιων αναγκών, φιλοδοξιών, επιθυμιών και συναισθημάτων.

Σύμφωνα με τον Mayeretal (2008) ισχυρίζεται ότι η μουσική είναι μόνο μια σύνθεση ήχων, όπου ο ήχος είναι ανάλογος με μια δόνηση ή έναν αέρα που αντηχεί. Στην πραγματικότητα, είναι εκπληκτικό το πώς μια απλή δόνηση, την οποία το ανθρώπινο μάτι δεν μπορεί να αντιληφθεί, μπορεί να τροποποιήσει την αντίληψη και τη συνείδηση ενός προβλήματος, να εντείνει την ψυχολογική ένταση όταν την ακούμε ή να αυξήσει την ένταση της συναισθηματικής μας έκφρασης και την ικανότητά μας να έχουμε βαθιές εμπειρίες. Είναι επίσης εκπληκτικό το πώς αυτός ο "ηχηρός αέρας" μπορεί να βοηθήσει τα άτομα να αισθανθούν καλύτερα ή πώς μπορεί να υποστηρίξει την προσωπική τους ανάπτυξη ενθαρρύνοντας τη δημιουργικότητα ή τη συναισθηματική έκφραση (Mayeretal,2008). Υπό αυτή την έννοια, η μουσική φαίνεται να έχει δύναμη και μπορεί να εφαρμοστεί με ποικίλους τρόπους σε όλο τον κόσμο για να βοηθήσει άτομα και πολιτισμούς που έχουν ανάγκη.

1.2 Η σημασία της μουσικής στον άνθρωπο

Κάθε έθνος στη γη έχει τη δική του επίσημη γλώσσα. Αλλά ανεξάρτητα από το πού είμαστε ή από πού προερχόμαστε, υπάρχει μια γλώσσα που μας ενώνει όλους: η γλώσσα της μουσικής. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η μουσική μεταφέρει νόημα χωρίς τη χρήση λέξεων, σύνταξης, δομής, συγκεκριμένων φράσεων, γλωσσικών κωδίκων ή γραμματικών κανόνων. Κατά συνέπεια,

είτε παίζει είτε ακούει κανείς μουσική, μπορεί να συγκινηθεί να νιώσει, να χορέψει, να τραγουδήσει, να ονειρευτεί, να δράσει και να επικοινωνήσει μόνο και μόνο επειδή επηρεάζεται από τον ήχο, ανεξάρτητα από το αν η μουσική συνοδεύεται από μια γλώσσα ή λέξεις που ο ακροατής δεν κατανοεί ή δεν γνωρίζει. Για τους λόγους αυτούς, η μουσική ανέκαθεν βελτιώνει με κάποιο τρόπο τη ζωή των ανθρώπων και ήταν καθοριστική για την προώθηση της συναισθηματικής σύνδεσης και της επικοινωνίας, φέρνοντας επιτυχώς κοντά ανθρώπους από όλα τα κοινωνικά στρώματα (Leroietal,2015).

Στους ανθρώπους άρεσε και συνεχίζει να αρέσει κάποια μορφή μουσικής που τους ενδιαφέρει, είτε πρόκειται για φεστιβάλ ή συναυλίες είτε για μουσική για εκπαιδευτικούς λόγους είτε για καθημερινή απόλαυση, αφού δημιουργεί ένα ωραίο περιβάλλον που συνοδεύει εκδηλώσεις, δραστηριότητες και δράσεις. Λόγω της ικανότητας της μουσικής να βελτιώνει τη λειτουργία του εγκεφάλου, έχει αποδειχθεί ότι μπορεί να βοηθήσει τους ανθρώπους να συγκεντρωθούν σε ένα συγκεκριμένο θέμα (Καραπέτσας,2011). Για το λόγο αυτό, η ακρόαση μουσικής σε ένα πολυσύχναστο ή θορυβώδες περιβάλλον βοηθά συχνά τους ανθρώπους να αποφύγουν την απόσπαση της προσοχής τους και βελτιώνει την εστίαση σε ένα έργο (για παράδειγμα, όταν διαβάζει κανείς ακούγοντας μουσική, μπορεί να συγκεντρωθεί ανεξάρτητα από το αν υπάρχουν άλλοι άνθρωποι κοντά του), καθώς και να αυξήσει την έμπνευση κατά την εκτέλεση μιας δραστηριότητας (Jietal,2019).

Η ακρόαση μουσικής μπορεί να διεγείρει το μυαλό και να μας βοηθήσει να αναπτύξουμε ποικίλα ταλέντα. Για παράδειγμα, η ακρόαση ενός αγαπημένου τραγουδιού, ο τρόπος με τον οποίο σχηματίζονται αυτοί οι ήχοι και ο τρόπος με τον οποίο αναμειγνύονται μεταξύ τους μπορεί να μας βοηθήσει να βελτιώσουμε την ικανότητά μας να χαλαρώνουμε και να διαλογιζόμαστε (Ψαλτοπούλου,2015). Όλες αυτές οι μουσικές εκφράσεις και δραστηριότητες βοηθούν επίσης στην ικανότητά μας να αναλύουμε βαθύτερα τη μελωδία που ακούμε και να εξετάζουμε τις προθέσεις του συνθέτη κατά τη δημιουργία του κομματιού, καθώς και τα πιθανά συναισθήματα ή τις σκέψεις που μπορεί να βιώνε εκείνη τη στιγμή. Ως αποτέλεσμα, η προσεκτική ακρόαση μουσικής μπορεί να είναι μια θαυμάσια εμπειρία που επιτρέπει σε κάποιον να "ξεχαστεί" σε έναν κόσμο ήχων και να απολαύσει στιγμές γαλήνης, ευχαρίστησης, κατανόησης και θεραπείας (Γεωργιάδη,2007).

Σύμφωνα με τον Άγιο Αυγουστίνο, "η μουσική είναι δώρο του Θεού"(Παπαβασιλείου,2021). Αυτό το απόσπασμα του Αϊνστάιν, άφησε μια διαρκή επίδραση

και ενέπνευσε περισσότερη έρευνα για τη σημασία της μουσικής. Μελέτες έχουν δείξει, ότι η μουσική έχει συναισθηματική σημασία, καθώς θεωρείται ότι είναι ένας τρόπος έκφρασης συναισθημάτων και ενίσχυσης της αυτοπεποίθησης του ατόμου. Έχει επίσης κοινωνικό όφελος, αφού ενθαρρύνει τη διαπροσωπική αλληλεπίδραση, η οποία βελτιώνει την κοινωνικοποίηση. Επιπλέον, έχει αποδειχθεί ότι ο μουσικός ρυθμός αποτελεί βασικό συστατικό της ανθρώπινης βιολογίας, όταν λαμβάνουμε υπόψη το ρυθμό της αναπνοής μας, τους χτύπους της καρδιάς μας, ακόμη και τον τρόπο με τον οποίο περπατάμε ή τις βασικές σωματικές κινήσεις μας. Το δεξιό ημισφαίριο του εγκεφάλου, το οποίο συνδέεται με το συναίσθημα, και το αριστερό ημισφαίριο του εγκεφάλου, το οποίο συνδέεται με τη διάνοια, φαίνεται να λειτουργούν αρμονικά ως αποτέλεσμα, οδηγώντας σε αρμονική και ολόπλευρη ανθρώπινη ανάπτυξη. Σύμφωνα με έρευνες, η εκτέλεση επαναλαμβανόμενων εργασιών ακούγοντας ρυθμική μουσική -ακόμη και χωρίς τη χρήση οργάνου- μειώνει το αίσθημα πλήξης και κούρασης και αυξάνει την παραγωγικότητα. Τέλος, έρευνες που έγιναν σε ασθενείς έδειξαν ότι η μουσική φαίνεται να έχει και θεραπευτικές ιδιότητες.

Θεωρείται σημαντικό, το πώς η μουσική επηρεάζει τα παιδιά με τυπική και μη τυπική ανάπτυξη. Τα παιδιά που παίζουν κάποιο μουσικό όργανο, φαίνεται να είναι πιο ικανά να συγκεντρωθούν σε όλους τους τομείς, να επεξεργάζονται πληροφορίες, να κατηγοριοποιούν και να κατανοούν βασικές μαθηματικές ιδέες και έτσι έχουν υψηλότερα ποσοστά ακαδημαϊκής επίδοσης. Με έμφαση στη μουσικοθεραπεία και τη μουσικοκινητική διδασκαλία και τις θετικές επιπτώσεις τους στα παιδιά σε όλους τους τομείς.

Επιπλέον, η μουσική αυξάνει την απόλαυση της μάθησης και μπορεί να βελτιώσει την ενεργητική ακρόαση και την κατανόηση (Smiragliaetal,2018). Για παράδειγμα, όταν κάποιος ακούει μουσική, είναι πιθανό να προσπαθήσει να αποκρυπτογραφήσει τους στίχους και να προσδιορίσει το έμμεσο νόημα. Ο ακροατής, αναπτύσσει τις δεξιότητες αναλυτικής και κριτικής σκέψης, χρησιμοποιώντας τον εγκέφαλό του για να αποκρυπτογραφήσει αυτές τις πληροφορίες, επειδή συνήθως μεταδίδονται μέσω της μουσικής χωρίς συνοδευτικούς στίχους. Αυτό συμβαίνει,αφού ο ακροατής πρέπει να δώσει μεγάλη προσοχή για να αναλύσει αυτά που ακούει προκειμένου να κατανοήσει το μήνυμα.

Μια άλλη σπουδαία τεχνική για τη βελτίωση της μνήμης και των δεξιοτήτων απομνημόνευσης, είναι μέσω της μουσικής (Καραπέτσας,2011). Αποτελεί ένα κρίσιμο διδακτικό εργαλείο για τη διδασκαλία ιδεών ή λεξιλογίου εξαιτίας αυτών των παραγόντων. Ως

αποτέλεσμα, οι εκπαιδευτικοί συχνά συμπεριλαμβάνουν μουσική σε δραστηριότητες, ώστε οι μαθητές να μπορούν εύκολα να ανακαλέσουν το περιεχόμενο καθώς ακούνε τη μουσική. Αυτό συμβαίνει, διότι το ανθρώπινο μυαλό εκτιμά το άκουσμα της μουσικής κατά την εκμάθηση ενός τραγουδιού και μελέτες έχουν δείξει ότι οτιδήποτε απολαμβάνει το μυαλό, είναι πιο πιθανό να διατηρηθεί. Αυτή η στρατηγική, έχει αποδειχθεί ότι βελτιώνει τη λειτουργία και την ικανότητα της μνήμης, οδηγώντας σε γνωστική ενίσχυση (Azizinezhad,2013). Η εκμάθηση ενός γνωστικού αντικειμένου μέσω σύντομων ποιημάτων ή τραγουδιών μελοποιημένων, καθώς τα παιδιά μαθαίνουν κάτι που τους αρέσει καλύτερα και το διατηρούν για μεγάλο χρονικό διάστημα, είναι ένα άλλο παράδειγμα των δυνατοτήτων αύξησης των γνωστικών δεξιοτήτων μέσω της μουσικής. Επιπλέον, έχει ανακαλυφθεί ότι τα ποιήματα που ενσωματώνουν μουσική απομνημονεύονται ευκολότερα και πιο ευχάριστα (Boulez,1993).

Αυτό παρατηρείται συχνά κατά τη διάρκεια σχολικών γιορτών, όπου τα μικρά παιδιά ανταποκρίνονται με ενθουσιασμό και ευκολία στην ανάγνωση ενός ποιήματος ή τραγουδιού με μουσική. Αυτός είναι συχνά ένας από τους λόγους για τους οποίους εμείς, ως ενήλικες, είμαστε σε θέση να θυμόμαστε αυτά τα σχολικά ποιήματα και τις μελωδίες για το σύνολο σχεδόν της ενήλικης ζωής μας (Greasley&Lamont,2006). Με βάση αυτά τα οφέλη, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων αναγνωρίζουν την αξία της μουσικής και την εφαρμόζουν στις στρατηγικές διδασκαλίας τους για να κάνουν τα μαθήματα πιο ελκυστικά και επιτυχημένα (Jones&Tech,2009).

Ειδικότερα, η μουσική έχει βαθιά επίδραση στα συναισθήματά μας και μπορεί να βελτιώσει σημαντικά τη διάθεσή μας επιτρέποντάς μας να τα εκφράσουμε. Για παράδειγμα, συχνά αναγκαζόμαστε να ακούμε τη μουσική υπόκρουση που έχουν επιλέξει οι άλλοι στη δουλειά μας. Ωστόσο, όταν είμαστε μόνοι, επιλέγουμε να ακούσουμε μουσική που εκφράζει τις σκέψεις ή τα συναισθήματά μας και, ανάλογα με το πώς αισθανόμαστε εκείνη τη στιγμή, ενθαρρύνει το μυαλό μας να είναι πιο δημιουργικό (Jietal,2019). Επιπλέον, το να ακούμε αισιόδοξη μουσική ενώ είμαστε ευχαριστημένοι, τείνει να μας κάνει να αισθανόμαστε ακόμα καλύτερα, γεγονός που έχει καλό ψυχολογικό αντίκτυπο. Από την άλλη πλευρά, συχνά αποφασίζουμε να ακούμε καταθλιπτική μουσική, επειδή αποτυπώνει με ακρίβεια το πώς νιώθουμε όταν αντιμετωπίζουμε μια πρόκληση ή περνάμε μια κακή εμπειρία. Ωστόσο, σύμφωνα με τους ειδικούς, ακόμη και η επιλογή μιας καταθλιπτικής μουσικής μπορεί να μας βοηθήσει να αντιμετωπίσουμε πιο εύκολα ένα φρικτό σενάριο που περνάμε, επιτρέποντας στο μυαλό μας να ξεφύγει από τις αρνητικές

ιδέες και βελτιώνοντας την ικανότητά μας να διαχειριζόμαστε πιο εύκολα τη συναισθηματική φόρτιση της στιγμής (Γεωργιάδης,2007).

Επιπροσθέτως, η μουσική προάγει τη φαντασία και βοηθά στη δυναμική βελτίωση του νου ενισχύοντας τη δημιουργικότητα, την προσαρμοστικότητα και την ευφυΐα του (Hargreavesetal,2012). Για παράδειγμα, το μέγεθος μιας δημιουργικής ιδέας ή καινοτομίας που μπορεί να έχει κάποιος είναι άσχετο. Αντιθέτως, και μόνο η ιδέα που θα προκύψει απαιτεί καλλιτεχνική ικανότητα και δείχνει ότι ο δημιουργός της ιδέας είναι πολύ δημιουργικός και ευφάνταστος (Barbot&Lubart,2012).

Επιπλέον, η χρήση μουσικής κατά τη διάρκεια μιας δημιουργικής προσπάθειας ενός έργου ή μιας δράσης, μπορεί να ενισχύσει το αποτέλεσμα, να το κάνει πιο συναρπαστικό, να υποστηρίξει το μήνυμα που μεταφέρει, να δημιουργήσει έντονα συναισθήματα ή ακόμη και να προσφέρει υλικό για περαιτέρω ευεργετική σκέψη (Hargreavesetal,2012). Οι άνθρωποι, χρειάζονται τη μουσική και την τέχνη για να επιβιώσουν.

Στην συνέχεια, με βάση το ότι η μουσική χρησιμεύει ως δημιουργικό κίνητρο και δεδομένου ότι οι άνθρωποι ανέκαθεν είχαν μια ισχυρή παρόρμηση για δημιουργία, η ανθρωπότητα και η τέχνη δεν μπορούν να υπάρξουν η μία χωρίς την άλλη (Leroietal,2015). Είναι αδύνατο να αποφύγουμε την αλληλεπίδραση με τον ήχο, είτε πρόκειται για την καριέρα του μουσικού είτε για την απόλαυση και τη συναισθηματική ανταπόκριση του απλού ακροατή. Αυτό ισχύει για όλα τα μουσικά είδη, από την κλασική μουσική μέχρι την τρέχουσα και όλα τα υποείδη της, καθώς όλα είναι εξαιρετικά πολύτιμα για τον πολιτισμό μας, είτε επειδή σηματοδοτούν μια σημαντική έννοια ή κίνηση, είτε επειδή μιλούν για μια συγκεκριμένη νοοτροπία. (Kershaw,2006).

1.3 Η δημιουργία των μουσικών οργάνων

Τρεις βασικές ομάδες μουσικών οργάνων - τα έγχορδα ή χορδόφωνα, τα πνευστά ή αεροφόρα και τα κρουστά ή μεμβρανόφωνα - έχουν χρησιμοποιηθεί σε όλη την ιστορία σε διάφορες μορφές. Αρχικά, τα έγχορδα όργανα, είναι εκείνα που έχουν τεντωμένες χορδές οι οποίες μπορούν να παιχτούν με διάφορους τρόπους, όπως με δοξάρι με τα δάχτυλα ή με μπαγκέτες. Στη συνέχεια, τα αερόφωνα και τα πνευστά όργανα, δημιουργούν μουσική χρησιμοποιώντας αέρα που διοχετεύεται μέσω σωλήνων από τον παίκτη και τη δική μας αναπνοή. Ένα τμήμα δέρματος που τεντώνεται σε σταθερή βάση, δημιουργεί ήχο στα διαφράγματα. Από τις ρυθμικές κινήσεις που δέχεται, δημιουργεί τις ηχητικές δονήσεις. Τέλος, αυτά τα μουσικά συνοδευτικά όργανα, απαιτούνται συνήθως για να παρέχουν το ρυθμό ενός τραγουδιού ή ενός χορού (Παντελάκης, 2015).

Η λύρα, η άρπα ή το τρίγωνο, η πανδούρα και άλλα όργανα ήταν μερικά από τα πιο γνωστά χορδόφωνα στην Αρχαία Ελλάδα. Τα πιο συνηθισμένα όργανα στην αρχαία Ελλάδα, ήταν οι λύρες και οι αυλοί. Αρχικά, η λύρα έκανε την εμφάνισή της για πρώτη φορά στην Μεσοποταμία και οι πρώτες αναφορές σχετικά με αυτή βρέθηκαν στον παλάτι της Πύλου και στην Κρήτη. Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία, η λύρα δημιουργήθηκε από την θεότητα Ερμή και συνδέθηκε με την θεότητα Απόλλων. Όταν ο Απόλλωνας έμαθε ότι ο Ερμής είχε πάρει τα ζώα του, ο Ερμής υποβλήθηκε σε τιμωρία. Τότε, ο Ερμής καθώς έτρεχε, πέρασε πάνω από ένα κέλυφος χελώνας και άκουσε τον ήχο πιο δυνατά. Έτσι, για να ηρεμήσει τον Απόλλωνα, δημιούργησε τη λύρα και του την έδωσε.

Για το παίξιμο της λύρας χρησιμοποιούνταν τα δάχτυλα του δεξιού χεριού ή ένα πλέγμα από κέρατα, ξύλο, κόκαλο ή μέταλλο. Παίζοντας ορισμένες νότες, σπρώχνοντας ή φιμώνοντας τον ήχο, το αριστερό χέρι συνέβαλε. Τα ονόματα των χορδών διέφεραν ανάλογα με τις νότες. Τέλος, σημειώθηκαν διάφορες ποικιλίες λύρας, η καθεμία με ένα μοναδικό όνομα.

Ταυτόχρονα, υπήρχαν φλάουτα (με καλάμια) και σύριγγες μεταξύ των αεροφώνων (χωρίς καλάμια). Η σάλπιγγα (τρομπέτα) και το κοχύλι, ήταν δύο ακόμη πνευστά όργανα που χρησιμοποιούνταν, αλλά λιγότερο συχνά. Ένα από τα πιο συχνά χρησιμοποιούμενα μουσικά όργανα στην αρχαία Ελλάδα, ήταν ο αυλός. Έχει ανακαλυφθεί σε αντικείμενα από τα μέσα της τρίτης χιλιετίας π.Χ., όπως κυκλαδικά ειδώλια. Πιθανότατα αναπτύχθηκε στη Μικρά Ασία και μεταφέρθηκε στην Ελλάδα μέσω της Θράκης. Μετά τον 8ο αιώνα, όταν σταδιακά αναδείχθηκε στην ελληνική μουσική, ιδιαίτερα στη λατρεία του Διονύσου, ο αυλός άρχισε να

χρησιμοποιείται ευρέως. Ο αυλός είναι ένας σωλήνας με τρύπες που κατασκευάζεται από καλάμι, ξύλο, οστό ή μέταλλο. Περιλαμβάνεται επίσης, ένα επιστόμιο με μονό ή διπλό γλωσσίδι. Συνήθως, ο μουσικός έπαιζε ταυτόχρονα δύο φλάουτα, τα οποία έδενε μεταξύ τους με μια δερμάτινη ταινία (Γανωτάκη, 2016).

Δευτερεύοντα όργανα, όπως μεμβράνες ή κρουστά όργανα, χρησιμοποιούνταν σε γιορτές προς τιμήν της θεότητας Διόνυσου, για να τονίσουν τον ρυθμό του τραγουδιού ή να δημιουργήσουν τη διάθεση. Τα νταούλια, ήταν κρουστά όργανα παρόμοια με τις σημερινές καστανιέρες. Ο ήχος παραγόταν, όταν δύο ζεύγη άδειων, μήκους δέκα έως δεκαπέντε εκατοστών κομματιών ξύλου, χτυπιόντουσαν το ένα πάνω στο άλλο.

Τα αρχαία μουσικά όργανα άλλαξαν με την πάροδο του χρόνου, εξαφανίστηκαν ή πήραν νέες μορφές. Ως εκ τούτου, τα σύγχρονα παραδοσιακά ελληνικά όργανα βασίζονται στις ίδιες αρχές με αυτά που χρησιμοποιούνταν στην αρχαία Ελλάδα, αλλά διαφέρουν ως προς τον τρόπο κατασκευής τους, τον τρόπο παιξίματος και τους ήχους που παράγουν. Επιπλέον, διακρίνονται σε διαφράγματα, αερόφωνα και χορδόφωνα.

1.4 Ιστορική Αναδρομή της μουσικής στην Αρχαία Ελλάδα

Τα ομηρικά έπη και η ελληνική μυθολογία, αποτελούν τα καλύτερα παραδείγματα της σημασίας της μουσικής, καθώς και τα δύο χρησιμοποιούσαν τη μουσική για να αυξήσουν τις μελωδικές και ρυθμικές τονισμένες έννοιες που παρείχε η ποίηση και να εμπλουτίσουν τον ποιητικό λόγο. Κάθε θεός, θεά, ημίθεος, άνθρωπος και άλλο φυσικό ζώο (Σειρήνες κ.λπ.), είχε μια μουσική ταυτότητα που σταδιακά ξεθώριαζε. Μια ταυτότητα που υπήρχε στον υμέναιο, τον επιθάλαμο, την επινίκια και τα πανηγυρικά τραγούδια, που εκτελούνταν στις κηδείες των ηρώων, καθώς και στους ύμνους, τα εγκώμια και τους διθυράμβους που δοξάζουν τους θεούς. Σε αντίθεση με άλλους πολιτισμούς της εποχής, όπου η εκδήλωση της μουσικής συνδεόταν με ποικίλες δεισιδαιμονίες, μαγεία και εμπειρική γνώση, στην αρχαία Ελλάδα, η μουσική παρέμενε μια ενότητα που ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με τις έννοιες του Λόγου, της Ενορχήστρωσης και του Μέλους, με όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες να γίνονται κοινωνοί της μουσικής.

Η μουσική, έγινε ένα από τα σημαντικότερα συστατικά της καθημερινής ζωής, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο χώρο, επειδή επέτρεπε την απεριόριστη έκφραση του ανθρώπου και λειτουργούσε ως προέκταση της προσωπικότητάς του. Χωρίς τη συνοδεία των καμπανών από μοιρολογίστρες, αυλητές και δεξιότεχνες οργανοπαίχτες στη λύρα, το φλάουτο, τη χορδή

και τα όργανα του αέρα, καμία θρησκευτική τελετή -συμπεριλαμβανομένης της θυσίας, της σπονδής, του γάμου, της κηδείας, της πομπής, των πανηγυριών, του τρύγου και της συγκομιδής- δεν θα μπορούσε να φανταστεί κανείς. Αυτό περιλαμβάνει και τους αθλητικούς αγώνες (Πυθία, Δήλια). Δεν είναι απροσδόκητο ότι η μουσική διδασκαλία, μαζί με το χορό και τη μελέτη μουσικών οργάνων, άρχισε να συνυφαίνεται ενεργά με την εκπαιδευτική διαδικασία για τα αγόρια ηλικίας 6 ετών και άνω, προκειμένου να τα βοηθήσει να εξελιχθούν σε ηθικά και πνευματικά μορφωμένα άτομα. Δεδομένου ότι "οι εκπαιδευτικές αρχές βρίσκονταν πάντοτε υπό την κυριαρχία της ποίησης, της μουσικής και του ρυθμού" στη Σπάρτη, η διδασκαλία της μουσικής βρισκόταν επίσης στον πυρήνα των μαθημάτων εκεί και οι νέοι στην Κρήτη τραγουδούσαν παιάνες και θούρια ως μέρος της γενικής εκπαίδευσής τους στη μάχη (Jaeger,1971).

Οι δωρικές πολιτείες, προωθούσαν τη μουσική με την ύπαρξη τριών χορωδιών που συμμετείχαν σε δημόσιες εκδηλώσεις και χωρίζονταν ανάλογα με την ηλικία ("η χορωδία του Διονύσου" για όσους ήταν ηλικίας 30 έως 60 ετών, "η χορωδία των Μουσών" για τους νέους και "η χορωδία του Απόλλωνα" για τους εφήβους). Η πλειονότητα των μαθημάτων αλφαριθμητισμού στην Αθήνα - ανάγνωση, γραφή, αριθμητική, γεωμετρία και αστρονομία - μεταδίδονταν από τους εγγράμματους σε δημόσια (διδασκτικά σχολεία) ή ιδιωτικά σχολεία, και πάντοτε συμπληρώνονταν από διδασκαλία στο παίξιμο της κιθάρας και στο τραγούδι μαζί με τα τραγούδια. Η κορυφή όμως όλων των αρχαίων μουσικών παραδόσεων, είναι η ελληνική μουσική, η οποία επηρέασε σταθερά τις επόμενες μουσικές παραδόσεις στην Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή, κυρίως την αραβική μουσική. Τουλάχιστον στην περίπτωση της ευρωπαϊκής μουσικής, η επίδραση αυτή επεκτείνεται στην αισθητική, στη μουσική παραγωγή, στη θεωρία της μουσικής, στη γενική ανθρώπινη παιδεία και σε άλλους τομείς που σήμερα βρίσκονται στο επίκεντρο της μουσικολογίας (π.χ. κατασκευή και τεχνικές εκτέλεσης μουσικών οργάνων, γένεση της όπερας, η ηχητική απόδοση της ιδέας ενός μουσικού έργου).

1.5 Θεωρία Πλάτωνα- Αριστοτέλη

Ο Πλάτωνας (428-347 π.Χ.), ο οποίος "σμιλεύτηκε" αναμφισβήτητα από τις αντιλήψεις του δασκάλου του Σωκράτη, έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ενδελεχή μελέτη της μουσικής για την ηθική πλαστικότητα και της πολιτικής για τη συνοχή των πολιτών μέσω της κοινωνικής συνοχής, της συνοχής μέσω της ψυχικής ευεξίας και της συνοχής μέσω της εκπαιδευτικής της σημασίας. Επιπλέον, αναπτύσσει την ιδέα ότι η μουσική, ειδικότερα "ή της μουσικής δύναμις", ανάμεσα στις άλλες τέχνες (ποίηση, χορός, ζωγραφική και δράμα), αναμειγνύει και συγκινεί τα συναισθήματα του ανθρώπου με κατάλληλες μελωδίες και αρμονίες, ως κρίσιμο συστατικό της αγωγής για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας, του χαρακτήρα και της συμπεριφοράς του ανθρώπου.

Εξαιτίας αυτής της παρόμοιας νοοτροπίας, ο Πλάτων αναπτύσσει γρήγορα έναν δογματικό σκεπτικισμό όσον αφορά τη μουσική, επισημαίνοντας τη σαθρή διαφορά μεταξύ "νόμιμου" και "απορριπτόμενου" τραγουδιού. Επιβάλλει όρια στην επιτρεπτή ουσία της μουσικής (ποιότητα), στις αρμονίες, στις μελωδίες, στον ρυθμό, στην κίνηση και στα όργανα προκειμένου να αναδιαμορφώσει τη μέγιστη χρησιμότητα της μουσικής, αποφεύγοντας παράλληλα τους συνεχείς κινδύνους της. Παράλληλα, τα νεαρά άτομα που ενστερνίζονται την αίσθηση της αναλογίας, της συμμετρίας, της τάξης και της ομορφιάς μέσω της μουσικής, αναπτύσσουν έναν αρμονικό χαρακτήρα, ο οποίος βοηθά τις προσπάθειές τους να γίνουν κοινωνικά, σύμφωνα με την άποψη του Αμαργιανάκη (1996) για τον Πλάτωνα.

Ο Πλάτωνας, τονίζει την ανάγκη να συμπεριληφθούν ιστορίες για ηθικά ορθούς θεούς που στερούνται ενσυναίσθησης, συναισθημάτων και επιθυμίας να τιμωρήσουν την ανθρωπότητα. Μύθους που εμπίπτουν στις κατηγορίες της δικαιοσύνης, της αρετής και της ηθικής και των οποίων η ακρόαση προάγει την ανάπτυξη της αρετής και την απόρριψη των ανθυγιεινών μύθων που περιέχουν αλληγορίες η οποίες, χρησιμεύουν ως ακατάλληλα πρότυπα για τους νέους. Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, οι νέοι που δεν είναι σε θέση να διακρίνουν μεταξύ γεγονότων και μεταφορών, κινδυνεύουν να εξαπατηθούν και να λάβουν αποφάσεις που θα τους στοιχειώσουν στο μέλλον. Αντί να σκοντάφτουν σαν δειλοί άνδρες και ασήμαντες γυναίκες, οι άνθρωποι πρέπει να αντιμετωπίζουν ακόμη και τις μεγαλύτερες καταστροφές της ζωής τους με αξιοπρέπεια, ταπεινότητα και υπομονή. Επιπλέον, θα πρέπει να χρησιμοποιούν αυτοσυγκράτηση και οικονομία κατά την αντιμετώπιση των θετικών συνθηκών της ζωής.

Επιπροσθέτως, ο Πλάτωνας, υποτιμά ορισμένες αρμονίες (τη μινόρε συγχορδία και τη σύντομη λυρική αρμονία), οι οποίες περιγράφονται στωικά ως πένθιμες και εμπεδώνουν τις αξιοθαύμαστες αρετές των ηθικών ανδρών και γυναικών εξίσου. Η μελωδία, η οποία αποτελείται από ρυθμό, αρμονία και λόγια, τυποποιείται με αυτόν τον τρόπο. Στη συνέχεια, η λυδική και η ιωνική αρμονία, οι οποίες είναι χαλαρές, συμπαθητικές και απαλές, πάνε με "μέθη, μαλθακότητα και υπνηλία" και δεν έχουν θέση στην Πολιτεία του Πλάτωνα, εντάσσονται στις προαναφερθείσες αρμονίες. Η δωρική και η φρυγική αρμονία, εναρμονίζονται τελικά με την ουσία της ιδανικής Πολιτείας, επειδή είναι συνυφασμένες με τη γενναιότητα και την τόλμη του ανθρώπου, καθώς και με την αρμονία των λόγων και των πράξεών του. Αυτές οι αρμονίες, μεταφέρουν επίσης την εκλεπτυσμένη και ειρηνική φύση του ανθρώπου. (Anderson, 1968).

2^οΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα μελετηθεί η αναγκαιότητα της μουσικής στον παιδικό σταθμό, η θετική επίδραση της στο κάθε παιδί, η θεωρία της γνωστικής εξέλιξης με βάση τον Piaget, καθώς και η μουσική ως παιδαγωγικό εργαλείο για παροχή γνώσης.

2.1 Στάδια ανάπτυξης

Η σύλληψη έως τον τοκετό, περιλαμβάνεται στην προγεννητική περίοδο. Ωστόσο, σύμφωνα με τους συνήθεις ορισμούς, η προγεννητική περίοδος ορίζεται ως, ο χρόνος που προηγείται της 28ης εβδομάδας κύησης ενώ η περιγεννητική περίοδος, είναι ο χρόνος μεταξύ της 28ης εβδομάδας κύησης και της έβδομης ημέρας μετά τον τοκετό. Η μεταγεννητική περίοδος, η οποία έχει αναφερθεί ως "τέταρτο στάδιο του τοκετού" αποτελείται από τρεις ξεχωριστές αλλά συνεχείς περιόδους. Αρχικά, οι πρώτες 6 έως 12 ώρες μετά τον τοκετό, θεωρούνται ως η πρώτη (οξεία) φάση. Αυτά τα δυνητικά επείγοντα περιστατικά, περιλαμβάνουν την αιμορραγία μετά τον τοκετό, την εμβολή αμνιακού υγρού και την εκλαμψία. Πρόκειται λοιπόν, για μια περίοδο ταχείας μεταμόρφωσης. Στη συνέχεια, το δεύτερο στάδιο ανάπτυξης, αποτελείται από την υποξεία επιλόχειο φάση, η οποία διαρκεί δύο έως έξι εβδομάδες. Συμπερασματικά, ο οργανισμός υφίσταται σημαντικές αλλαγές κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, συμπεριλαμβανομένων των μεταβολών του μεταβολισμού, της ψυχικής κατάστασης και της αιμοδυναμικής και γυναικολογικής επούλωσης. Παρόλο που οι μεταβολές δεν είναι τόσο δραστικές όσο στην οξεία επιλόχειο περίοδο, η γυναίκα μπορεί συνήθως να αναγνωρίσει ψυχικές διαταραχές και οργανικές δυσλειτουργίες (περιγεννητική μυοκαρδιοπάθεια, επιλόχειο κατάθλιψη). Εν κατακλείδι, το τρίτο και τελευταίο στάδιο ανάπτυξης αναφέρεται ως, η όψιμη φάση της λοχείας, η οποία μπορεί να εκτείνεται έως και έξι μήνες. Οι αλλαγές κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης είναι εξαιρετικά σταδιακές και η παθολογία είναι σπάνια (http://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/maternal/maternal_perinatal/en/)

2.2 Η αξία της μουσικής στην προσχολική ηλικία

Η ενασχόληση των παιδιών, με δημιουργικές-καλλιτεχνικές δραστηριότητες, μέσω της κατάλληλης παιδαγωγικής εφαρμογής, συμβάλλει σημαντικά τόσο στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους όσο και στην ενίσχυση της μαθησιακής τους προσπάθειας και της

γενικότερης ανάπτυξής τους. Οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν και να γίνουν μάρτυρες της εγγενούς αγάπης των παιδιών για τη δημιουργικότητα, τις τέχνες και ιδιαίτερα τη μουσική. Ταυτόχρονα, τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους όταν εκτίθενται σε ποικίλες μουσικές δραστηριότητες, σύμφωνα με τους Paquette&Rieg (2008). Οι IlgimKlç και συν. (2017) υποστήριξαν, ότι η έκθεση βρεφών στη μουσική καθ' όλη τη διάρκεια της βρεφικής ηλικίας, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην ανάπτυξη πιο ευτυχισμένων και επιτυχημένων προσωπικοτήτων. Επιπλέον, στην έρευνά τους, αναφέρθηκαν στους De l'Etoile, S.K. (2001) οι οποίοι με την σειρά τους, διαπίστωσαν ότι η οπτική, φωνητική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών έχει προοπτικές βελτίωσης, όταν η καλή μουσική κατακτήσει τον απαιτούμενο χρόνο και χώρο στην καθημερινή τους ζωή.

Σύμφωνα με τη Μωραϊτή- Κουρκουρίκα (2007) και τη Σωτηριάδου Ν., η κοινωνία σήμερα, κατανοεί την αξία της μουσικής ως μορφή ευχαρίστησης και εκπαίδευσης (2008). Παράλληλα, ο Epstein (2001) υποστήριξε ότι, η χρήση της μουσικής στην προσχολική εκπαίδευση δίνει στο μικρό παιδί την ευκαιρία να γνωρίσει και να κατανοήσει τον εαυτό του, καθώς και να δημιουργήσει συνδέσεις μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού του κόσμου. Με άλλα λόγια, συνειδητοποιεί σταδιακά ότι ακούει κάτι που συνδέεται άμεσα με την επίδραση της μουσικής και τα συναισθήματα που προκαλεί και όχι κάτι που σχετίζεται με αυτήν ή δημιουργείται από αυτήν (όσον αφορά την ακρόαση μουσικής). Μπορεί ταυτόχρονα, να δει πώς δημιουργείται η μουσική και πώς προκαλεί συναισθήματα, τραγουδώντας ή παίζοντας μουσική, που είναι η αντίθετη πλευρά αυτής της σύνδεσης.

Μια πρόσθετη μορφή έκφρασης είναι η μουσική. Σύμφωνα με τον Bang (1980), η μουσική μπορεί να γεφυρώσει τα κενά που αφήνει η φτωχή λεκτική επικοινωνία, προωθώντας ένα διαφορετικό είδος επικοινωνιακού περιβάλλοντος.

Ωστόσο, εκτός από την ατμόσφαιρα επικοινωνίας που μπορεί να καλλιεργήσει η μουσική, συμβάλλει άμεσα και στην ανάπτυξη της προφορικής επικοινωνίας. Στα πρώτα χρόνια της ζωής των παιδιών, η ανάπτυξη της γλώσσας και της μουσικής ακολουθεί μια παράλληλη πορεία, σύμφωνα με τους Μακροπούλου & Βαρελάς (2001). Σύμφωνα με τους Bintz (2010) και Richards (1999), το τραγούδι και η προφορική επικοινωνία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των γλωσσικών ικανοτήτων των παιδιών. Σχετική έρευνα των Hill-Clarke και Robinson (2003) έδειξε ότι, η μουσική έχει την δυνατότητα να βελτιώσει τις προφορικές

γλωσσικές ικανότητες, καθώς και τις ακουστικές δεξιότητες, την προσοχή, τη μνήμη και την εκλεπτυσμένη σκέψη.

Επιπλέον, έχουν γίνει έρευνες σχετικά με την επιρροή της μουσικής στην ολόπλευρη ανάπτυξη του εγκεφάλου και ειδικότερα στην βελτίωση των χωρικών και αντιληπτικών δεξιοτήτων, της εξελιγμένης σκέψης καιμνήμης και της μαθηματικής και λογικής σκέψης (Wilson, 1988- Dritsas, 2001). Με βάση αρκετές μελέτες, τις οποίες σημείωσαν οι Neville και συν. (2008) φαίνεται ότι, οι μουσικοί υπερτερούν των μη μουσικών σε τεστ λεκτικών, χωρικών και μαθηματικών ικανοτήτων (στα καθημερινά μαθηματικά και στη γνώση γραφημάτων και πινάκων), καθώς και σε τεστ IQ (Schellenberg, 2006- Norton et.al, 2005). Η προαναφερθείσα μελέτη, καθώς και τα ευρήματα των Roehman&Wilson, αποτελούν σημείο αναφοράς, ως προς την επιρροή της μουσικής στην ανάπτυξη της μαθηματικής σκέψης, της χωρικής σκέψης και των ικανοτήτων αντίληψης του χώρου (1988).

2.3 Η Αναγκαιότητα της μουσικής στον παιδικό σταθμό

Ο ανασταλτικός παράγοντας μείζονος σημασίας, ο οποίος διαχρονικά ταλανίζει τον τομέα της έρευνας σχετικά με τη μουσική εκπαίδευση, είναι η αδυναμία εκμάθησης της μουσικής και της φυσικής κατάστασης από τους εκπαιδευτικούς. Σχετικά με το θέμα της μουσικής και της παιδαγωγικής προετοιμασίας των εκπαιδευτικών, έχει γίνει εκτενής συζήτηση και έρευνα (Mills, 1996- Garvis&Pendergast, 2010- Allen 1988- Suzuki, 1969- Binns, 1994- Flash, 1993-. Moog, 1968- Hallametal., 2009). Σύμφωνα με το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, "η επαγγελματική κατάρτιση περιλαμβάνει γενικά όλες τις οργανωμένες και δομημένες δραστηριότητες, είτε οδηγούν στην απόκτηση αναγνωρισμένων προσόντων είτε όχι, οι οποίες παρέχουν στα άτομα τις δεξιότητες και τις ικανότητες που είναι απαραίτητες και επαρκείς για την εκτέλεση μιας εργασίας ή ενός συνόλου εργασιών". (σελ. 2 στο http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/14/13/528.pdf)

Οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, αντιμετωπίζουν ποικίλες προκλήσεις κατά τη διεξαγωγή μουσικών δραστηριοτήτων. Κατά την εξέταση του θέματος σε σχετικά μεγαλύτερες ηλικίες, οι Wiggins&Wiggins (2008) μέσα από την διεξαγωγή ερευνών σημείωσαν, ότι η μουσική εκπαίδευση για τους παιδαγωγούς ορίζεται συχνά ως "ελάχιστη, τυπική, αποτελούμενη από ορισμένα μουσικά υποστρώματα, σε μικρό βαθμό" (DeGraffenreid&Kretchmer, 2002- Gauthier&McCrary, 1999- Herbst, de Wet&Rijsdijk , 2005- Temmerman 1997). Με βάση μια

ακόμη έρευνα που διεξήχθη στην Αγγλία από τους Hallametal. (2009) φάνηκε ότι, αρκετοί εκπαιδευτικοί θεώρησαν ότι λαμβάνουν "πενιχρή σε ποσότητα αλλά υψηλή σε ποιότητα" μουσική διδασκαλία.

Ταυτόχρονα, σημαντική είναι η επίδραση που προσφέρει η μουσική στην καλλιέργεια και ενίσχυση της συντροφικότητας και της πολιτισμικής ευαισθησίας μεταξύ των μαθητών μιας τάξης. Μέσω της συστηματικής μουσικής διδασκαλίας, οι Unyk και συν. έδειξαν το 1992, ότι τα παιδιά μπορούν να αγκαλιάσουν ευκολότερα τη διαφορετικότητα χωρίς προκαταλήψεις και διακρίσεις και να παραμερίσουν τις ανισότητες που σχετίζονται με τη φυλή, την κουλτούρα και τις πολιτισμικές διαφορές (Κοκκίδου,2007).Σύμφωνα με τονGordon (1980), η κατάλληλη περίοδος για την ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων είναι η προσχολική ηλικία. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται κυρίως από εξελισσιμότητα και μεταβλητότητα. Γι' αυτό, τόσο τα αρνητικά όσο και τα θετικά περιβαλλοντικά ερεθίσματα έχουν άμεσο αντίκτυπο στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού (Στάμος, 2006). Έτσι, οGordon (1986, 1987, 1990) και ο Στάμος (2006) παρατηρούν ότι το ηλικιακό εύρος μεταξύ της γέννησης και των τριών ετών είναι το πιο κρίσιμο για την ανάπτυξη της μουσικής ικανότητας και της μουσικής δεκτικότητας ενός ατόμου, ακολουθούμενο από το ηλικιακό εύρος μεταξύ τριών και πέντε ετών και το ηλικιακό εύρος μεταξύ οκτώ και δέκα ετών.

2.4 Η θετική επίδραση της μουσικής

Με πολυάριθμες επιστημονικές και άλλες μελέτες που οδήγησαν στην ανάπτυξη μουσικοπαιδαγωγικών συστημάτων βασισμένων σε μοντέλα διδασκαλίας που ενισχύουν τις μεθόδους και τις συνθήκες για τη μέγιστη απόδοση του παιδιού στην εκπαίδευση, ιδίως τη διαχείριση των καλλιτεχνικών και μουσικών ικανοτήτων του, υπήρξε μια σημαντική αλλαγή στην ψυχολογία και την παιδαγωγική στην Ευρώπη στις αρχές του 20ού αιώνα. Οι περισσότεροι παιδαγωγοί δίνουν έμφαση στην ιδέα ότι η αισθητική αξία της μουσικής για την ανθρώπινη εκπαίδευση και ψυχολογία είναι εξίσου σημαντική και επωφελής για τον άνθρωπο στην πρώιμη παιδική ηλικία. Αυτό συμβαίνει, έτσι ώστε τόσο η γνωστική, ψυχοσυναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των ανθρώπων όσο και το γνωστικό τμήμα του εγκεφάλου να μπορούν να επωφεληθούν από τη μουσική. Πιο συγκεκριμένα, όλοι οι τρόποι με τους οποίους ένα παιδί αλληλεπιδρά και συμμετέχει στη μουσική, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να βοηθήσουν αυτό το παιδί να αναπτύξει και να εκφράσει τον εσωτερικό του κόσμο και να ενισχύσει τα συναισθηματικά του θεμέλια.

Ο Παπαζαρής (1991) ορίζει τα εξής: Η μουσική "είναι μοναδική στο ότι αποτελεί το καλύτερο μέσο για δομημένη αισθητική διδασκαλία. Σε όλο τον κόσμο, οι άνθρωποι ανταποκρίνονται στη μουσική και βρίσκουν νόημα και ευχαρίστηση στη σύνδεση και την εμπειρία της. Παρά το γεγονός ότι ο καθένας έχει διαφορετικές μουσικές ικανότητες και προτιμήσεις, σε όλους αρέσει να ακούν και να δημιουργούν μουσική σε κάποιο επίπεδο ή με κάποιο τρόπο". Η "μουσική ανάπτυξη του παιδιού" περιλαμβάνει τη γνωστική και ψυχοκινητική ανάπτυξη του παιδιού. Στα πλαίσια της μουσικής εκμάθησης, όροι όπως η ένταση, η μελωδία, το ηχόχρωμα, η διάρκεια του ήχου, ο ρυθμός και η αρμονία χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά του ήχου. Αυτές οι ιδέες παρέχουν καθοδήγηση για τους προηγούμενους.

Από την άλλη πλευρά, η απόκτηση δεξιοτήτων μουσικής εκτέλεσης, όπως το τραγούδι, η ρυθμική κινησιολογία, οι ρυθμικοί χτύποι και η εκμάθηση μουσικών οργάνων μέσω τόσο της άμεσης εμπειρίας όσο και του διαμεσολαβημένου παιχνιδιού, είναι ο κύριος στόχος της ψυχοκινητικής μουσικής ανάπτυξης του παιδιού. Σκοπός των μουσικών παιχνιδιών, είναι να βοηθήσουν τα παιδιά να δουν, να κατανοήσουν, να εξοικειωθούν και ίσως και να οικειοποιηθούν τα σύμβολα και τα μέρη της μουσικής, ώστε να μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα και αυτοσχέδια μέσω του λόγου, της κίνησης, του τραγουδιού, του αυτοσχεδιασμού και της χρήσης μουσικών οργάνων.

Η πρόωπη έκθεση και ενασχόληση με τη μουσική, η οποία προάγει επίσης τη λογική και τη συναισθηματική νοημοσύνη του παιδιού, θέτει τα θεμέλια για την κατανόηση της αξίας της μουσικής νοημοσύνης. Αυτό είναι λογικό, δεδομένου ότι η μουσική αποτυπώνει συνεχώς λεκτικά (σωστά στην ορθογραφία, το λεξιλόγιο και τη σύνταξη του λόγου) και μη λεκτικά κανάλια δομής, ενθάρρυνσης και υποστήριξης των ψυχοσυναισθηματικών, κοινωνικών και άλλων δεξιοτήτων του παιδιού, επηρεάζοντας θεμελιωδώς τις αλλαγές και τα επακόλουθα αναπτυξιακά αποτελέσματα στη ζωή του παιδιού. Ο αμετάκλητος χαρακτηρισμός του θετικού ορόσημου της μουσικής, απονέμεται στα παιδιά από την ηλικία των δύο ετών, όταν σύμφωνα με το μοντέλο των Swanwick και Tillman, το παιδί έχει επεκτείνει την ικανότητα της ακουστικής του αντίληψης σε βαθμό και επίπεδο ισοδύναμο και ίσο με αυτό των ενηλίκων.

2.5 Η μουσική ως παιδαγωγικό εργαλείο για παροχή γνώσης

Η Θεωρία Γνωστικής Εξέλιξης του Πιαζέ

Η σχολή της γενετικής επιστημολογίας, ή αλλιώς η εξελικτική θεωρία της γνώσης, ιδρύθηκε από τον Piaget. Ο Piaget προσπάθησε να διερευνήσει τη σχέση μεταξύ της εγκυρότητας της γνώσης και του τρόπου με τον οποίο αυτή αποκτάται, χρησιμοποιώντας αυτή τη μέθοδο. Οι απόψεις και τα ευρήματά του, συνδυάστηκαν στη θεωρία της γνωστικής εξέλιξης, η οποία αναπτύχθηκε χρησιμοποιώντας ένα πιο ολοκληρωμένο και πειστικό θεωρητικό πλαίσιο.

Αυτή η αντίληψη, υποστηρίζει ότι η γνώση είναι ένα ζωντανό πράγμα που αναπτύσσεται πάντα, ειδικά όταν πρόκειται για παιδιά. Η τάση του παιδιού να προσαρμόζεται στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον του καθοδηγείται από τις βιολογικά προερχόμενες γνωστικές διαδικασίες του (το γνωστικό σύστημα). Το βρέφος εκτίθεται σε εξωτερικά γεγονότα τα οποία πρέπει να ενσωματώσει ή να προσαρμοστεί ως αποτέλεσμα της δικής του βιολογικής ωρίμανσης, των ερεθισμάτων που προσφέρει το κοινωνικό του περιβάλλον και της δικής του αυτόνομης δραστηριότητας (όπως η κίνηση). Αυτό είναι γνωστό ως "ενεργοποίηση" της ανάπτυξης. Κατά την άποψη αυτή, η γνώση προέρχεται από την εσωτερική δομή και την επεξεργασία των εξωτερικών γεγονότων από το παιδί και όχι από την αποτύπωση εξωτερικών ερεθισμάτων ή παρατηρήσεων (Σκοπελίτη,2015).

Ο Piaget, χρησιμοποίησε τέσσερις βασικές διαδικασίες που συνθέτουν την όλη διαδικασία της γνωστικής ανάπτυξης ενός παιδιού για να πλαισιώσει την υπόθεσή του:

1) Η δημιουργία των σχημάτων

Ένα άτομο δημιουργεί ένα σχήμα, το οποίο είναι μια "οργανωμένη σειρά γεγονότων ή συμπεριφορών", για να κατανοήσει ένα συγκεκριμένο στοιχείο της εμπειρίας του. Μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως συμπεριφορικά, τα οποία αναφέρονται σε οργανωμένες ακολουθίες συμπεριφοράς, συμβολικά, τα οποία αναφέρονται σε εσωτερικά νοητικά σύμβολα, και διαδικαστικά, τα οποία αναφέρονται σε εσωτερικές νοητικές διαδικασίες. Οι ενέργειες και οι συμπεριφορές του θηλασμού (για τα νεογέννητα), το άνοιγμα ενός κουτιού για να φτάσουν σε ένα αντικείμενο (για τα νήπια) ή η παρατήρηση της ταλάντωσης ενός εκκρεμούς είναι μερικά παραδείγματα σχημάτων του Piaget, τα οποία κυμαίνονται σε πολυπλοκότητα (μεγαλύτερα παιδιά) (Σκοπελίτη,2015).

2) Η αφομοίωση

Η αφομοίωση, είναι η διαδικασία με την οποία ένα άτομο αναγνωρίζει εσωτερικά ένα νέο εξωτερικό γεγονός και το ενσωματώνει σε ένα προϋπάρχον μοτίβο, χωρίς να χρειάζεται να το αλλάξει ή να το προσαρμόσει. Για παράδειγμα, ένα άτομο που είναι ήδη εξοικειωμένο με την έννοια "πουλί" μπορεί, μέσω της αφομοίωσης, να γνωρίσει ένα νέο είδος πουλιού και με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά του, να το συμπεριλάβει αυτόματα στο σχήμα "πουλί" (Faulkner&Woodhead,1999).

3) Η προσαρμογή

Ο ορισμός της προσαρμογής, είναι η εσωτερική διαδικασία που λαμβάνει χώρα όταν ένα άτομο αντιμετωπίζει ένα εξωτερικό γεγονός, το οποίο δεν μπορεί να ενσωματώσει σε ένα υπάρχον σχήμα, γεγονός που καθιστά αναγκαία είτε την τροποποίηση των υφιστάμενων σχημάτων, είτε την ανάπτυξη νέων. Για παράδειγμα, όταν κάποιος βλέπει για πρώτη φορά ένα αεροπλάνο, προσπαθεί αρχικά να το εντάξει στο σχήμα "πουλί", αλλά δεν μπορεί να το κάνει λόγω των κραυγαλέων αποκλίσεων. Ως αποτέλεσμα, αναγκάζεται να επινοήσει ένα νέο σχέδιο, το "αεροπλάνο", το οποίο ονομάζει με τη βοήθεια εξωτερικής κατεύθυνσης (Light&Oates,1990).

4) Η απόκτηση εσωτερικού κινήτρου

Σύμφωνα με τον Piaget, ένα άτομο αποκτά εσωτερικά κίνητρα μόνο με την ύπαρξη ενός σχήματος (Faulkner&Woodhead,1999). Για να το θέσουμε αλλιώς, η ανάπτυξη του σχήματος εμπνέει το άτομο να το χρησιμοποιήσει για την επίτευξη των στόχων του.

Η παραγωγή, η επεξεργασία και η τροποποίηση των σχημάτων, η οποία με τη σειρά της συνεπάγεται τη δημιουργία, την επεξεργασία και την τροποποίηση της γνώσης, και επομένως τη γνωστική ανάπτυξη του παιδιού, αποτελούν τη βασική ιδέα της θεωρίας του Piaget. Σύμφωνα με τον Piaget, η γνώση περιλαμβάνει τη δυνατότητα δράσης, αλλαγής και επεξεργασίας καθώς και τη συνειδητοποίηση αυτών των διαδικασιών. Η γνώση δεν είναι απλώς ένα αντίγραφο της πραγματικότητας.

Οι ακολουθίες, είναι τα μέσα με τα οποία τροποποιείται ένα αντικείμενο γνώσης. Οι ακολουθίες με τη σειρά τους, δημιουργούν λογικά μοτίβα, πάντα σε σύνδεση μεταξύ τους. Μια ακολουθία, για παράδειγμα, θεωρείται ως η διαδικασία καταμέτρησης, απαρίθμησης και οργάνωσης μιας συλλογής αντικειμένων σε κατηγορίες. Επειδή μπορούν να επεκταθούν και προς τις δύο κατευθύνσεις, όπως με αφαίρεση ή πρόσθεση, συνδυασμό ή διαχωρισμό, οι

ακολουθίες είναι εσωτερικευμένες, αλλά και αναστρέψιμες δραστηριότητες. Έτσι, τα σχήματα χρησιμεύουν ως θεμέλιο της γνώσης και ως η φυσική ψυχολογική πραγματικότητα με βάση την οποία θα πρέπει να αξιολογούμε τη γνωστική πρόοδο. Η κατανόηση του σχηματισμού, της πληρότητας, της δομής και της λειτουργίας αυτών των σχημάτων αποτελεί, επομένως, το κύριο σημείο εστίασης της γνωστικής ανάπτυξης (Piaget, 1964).

Ο Piaget, επεσήμανε επίσης ότι η ικανότητα του παιδιού να κατασκευάζει, να συμπληρώνει και να οργανώνει αυτά τα σχήματα αναπτύσσεται παράλληλα με τη σωματική του ανάπτυξη. Εξαιτίας αυτού, η ικανότητα του παιδιού να αντιλαμβάνεται και να κατανοεί το περιβάλλον του, αναπτύσσεται ταυτόχρονα την ηλικία του παιδιού. Ως αποτέλεσμα, υπάρχει μια διακριτή ποιοτική διαφορά στον τρόπο με τον οποίο ο νέος αντιλαμβάνεται τα σχήματα, η οποία επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνει και μεταβάλλει τις πληροφορίες του. (Piaget, 1964 Ginsburg & Oppenheimer, 1988).

Ο Piaget προσδιόρισε τέσσερις φάσεις της ανθρώπινης γνωστικής ανάπτυξης, ανάλογα με την ηλικία του παιδιού, με βάση τις παρατηρήσεις του (Piaget, 1962).

1. Στάδιο 1 - αισθητικό-κινητικό, από την γέννηση έως τα δύο έτη.
2. Στάδιο 2 - προ-λογικό, από τα δύο έως τα έξι έτη.
3. Στάδιο 3 - συγκεκριμένο, από τα έξι έως τα δώδεκα έτη.
4. Στάδιο 4 - επίσημη αφαιρετική λογική, από τα δώδεκα έτη και άνω.

3^οΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΟΛΟΠΛΕΥΡΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού συνδυαστικά με τους τομείς ανάπτυξης και αναφορικά με την μουσική.Εν κατακλείδι, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη του παιδιού μέσα από μουσικοκινητικές δραστηριότητες.

3.1 Γλωσσική Ανάπτυξη

Η γλώσσα απουσιάζει εντελώς από την αισθησιοκινητική περίοδο (0-2 ετών) μέχρι τους τελευταίους μήνες της περιόδου, αλλά είναι έτοιμη να εμφανιστεί στο επόμενο στάδιο, τη φάση του προλόγου (2-7 ετών). Το παιδί αγωνίζεται να σκεφτεί τι πρέπει να πει σε κάποιον για να επικοινωνήσει επιτυχώς μαζί του, με αποτέλεσμα ο λόγος του παιδιού να περιορίζεται σε εγωκεντρικό με χαρακτηριστικά όπως ο συλλογικός και ο εσωτερικός μονόλογος και η επανάληψη λέξεων ή φράσεων. Την ίδια περίοδο, προβλέπεται και η έλευση του κοινωνικοποιημένου λόγου. Η ανάπτυξη της γλωσσικής κατανόησης και αντίληψης του παιδιού εξετάζεται στην περίοδο του συγκεκριμένου λογικού συλλογισμού (7-11 ετών), αλλά σε σχέση με συγκεκριμένα και εστιασμένα πράγματα. Η γλώσσα απελευθερώνεται από το χειροπιαστό και το τυπικό στο τελικό στάδιο του τυπικού συλλογισμού (για τα παιδιά πέραν της ηλικίας των 11 ετών) και εκφράζει τη δυνατότητα.

Επιπροσθέτως, η γλωσσική ικανότητα,κατακτάτε από κάθε παιδί στη διάρκεια των πρώτων ετών της ζωής του. Η ενεργή ενασχόληση του παιδιού προσχολικής ηλικίας με μουσικές δραστηριότητες, σχετίζεται άμεσα με τις γλωσσικές του δεξιότητες καθώς ενισχύονται από αυτές. Στη συνέχεια, με τον όρο γλωσσική ανάπτυξη, περιγράφεται η σταδιακή κατάκτηση του συστήματος της γλώσσας, αλλά και της ικανότητας γλωσσικής επικοινωνίας από ένα παιδί. Η μουσική και η γλώσσα συχνά θεωρούνται παρόμοιες, καθώς χρησιμοποιούν και οι δυο τους το ίδιο ακουστικό σύστημα για τη συλλογή πληροφοριών σχετικών με την εξωτερική πραγματικότητα (Gardner,1983).

Σύγχρονες μελέτες έχουν αποδείξει ότι η γλώσσα έχει ισχυρό αντίκτυπο στην ανάπτυξη του εγκεφάλου των βρεφών. Μάλιστα, κάποιοι ερευνητές φτάνουν να υποστηρίξουν ότι ο αριθμός των λέξεων που καθημερινά ακούει ένα βρέφος αποτελεί το μοναδικό και σπουδαιότερο

προάγγελο της μετέπειτα ευφυΐας, της επιτυχίας στο σχολείο και της κοινωνικής ικανότητας. Οι Chobertet al (2011) εξέτασαν τη γλωσσική επεξεργασία και παρουσίασαν φωνηεντικούς ήχους, με είτε αναμενόμενη, είτε απροσδόκητη συχνότητα και διάρκεια στην ομιλούμενη γλώσσα. Το πείραμα αφορούσε, σε μια κατάσταση ενεργής ακρόασης κατά την οποία η προσοχή του παιδιού έπρεπε να κατευθυνθεί προς την ανίχνευση ανεπαίσθητων ηχητικών παραλλαγών. Τα ευρήματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες οι οποίοι είχαν λάβει προηγούμενη μουσική εκπαίδευση, παρουσίασαν καλύτερη απόδοση στον εντοπισμό παραλλαγών στη συχνότητα, τη διάρκεια και στην αναγνώριση του διαστήματος μεταξύ των ήχων συμφώνων και των φωνηεντικών ήχων (VOT).

Ταυτόχρονα, μέσα από μελέτες που έχουν διεξαχθεί φαίνεται, ότι το να ασχολείται ένα παιδί με την μουσική διεγείρει την γενικότερη νοημοσύνη του με προέκταση την σημαντική αύξηση στην γλωσσική του ανάπτυξη. Καταληκτικά, ο εγκέφαλος του βρέφους επεξεργάζεται την ομιλούμενη γλώσσα ως ένα είδος μουσικής, αφού οι ενήλικες μιλούν στα βρέφη με τραγουδιστό παιδικό τρόπο, σαν ένα είδος δηλαδή μουσικής ομιλίας (Dege&Schwarzer,2011).

3.2 Κοινωνική Ανάπτυξη

Σύμφωνα με την αντίληψη του Piaget, είναι προφανές ότι τα ανθρώπινα συναισθήματα ανυψώνονται και επεκτείνονται από τις γνωστικές διαδικασίες και όλα τα πολυάριθμα στάδιά τους. Η πιο αξιόπιστη υπόθεση για τη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού αποδίδεται στον Erik Erikson, Δανό αναπτυξιακό ψυχολόγο και ψυχοθεραπευτή. Ο ίδιος, εισήγαγε την αντίληψη, ότι το εγώ ενός ατόμου πρέπει να θεωρείται κάτι περισσότερο από έναν απλό υπηρέτη της ταυτότητάς του και συνδύασε αποτελεσματικά την εκπαίδευση ενός ατόμου με την κοινωνικοποίηση.

Επιπλέον, κατά τον Κακαβούλη (1997), βασικά χαρακτηριστικά μιας ανθρώπινης προσωπικότητας σχετικά με την κοινωνική αλληλεπίδραση, αποτελούν η «συμπάθεια» και ο «αλτρουισμός». Φαίνεται λοιπόν, πως από το ξεκίνημα της ζωής του ανθρώπου εμφανίζεται η τάση για επικοινωνία (Νταή,2022) .

Επιπροσθέτως, η ενασχόληση με την μουσική, αποτελεί από μόνη της μια κοινωνική δραστηριότητα αφού στις περισσότερες περιπτώσεις χρειάζεται η άμεση αλληλεπίδραση των παιδιών μεταξύ τους (Gerry, Unrau&Trainor, 2012). Συγκεκριμένα, μελέτες που έχουν διεξαχθεί

για την προσχολική ηλικία, φανερώνουν ότι η ενασχόληση των μικρών παιδιών με την μουσική οδηγεί σε καλύτερη κοινωνική συνεργασία και συνεργατική συμπεριφορά, καθώς ενισχύει την ομαδικότητα, την συλλογική σκέψη, τον συγχρονισμό και την δημιουργία ομαδικής ταυτότητας (Gerry, Unrau&Trainor,2012, Hallam,2015).

Συμπερασματικά, η μουσική μπορεί να δημιουργήσει πολλά κοινωνικά οφέλη σε ένα παιδί που έχει επαφή μαζί της. Σύμφωνα με έρευνες λοιπόν, η ενασχόληση με την μουσική επιφέρει πλεονεκτήματα όπως, μια καλύτερη κοινωνική προσαρμογή του παιδιού στο σχολικό περιβάλλον, μεγαλύτερη αυτονομία αλλά και μια πιο θετική στάση και συμπεριφορά απέναντι στους άλλους. (Hallam,2015).

Παράλληλα, η μουσική αποτελεί και ένα εύκολο μέσο για τα παιδιά να δημιουργήσουν τις δικές τους ομάδες (Μπογδάνου,2019), με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν τόσο ισχυροί δεσμοί οι οποίοι δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθούν εύκολα με διαφορετικούς τρόπους.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε με στόχο την μελέτη της κοινωνικότητας των νηπίων σε συνάρτηση με την μουσική, διαπιστώθηκε ότι τα μικρά παιδιά ένιωθαν κοινωνικά πιο άνετα και μπορούσαν να ενταχθούν ευκολότερα στο κοινωνικό σύνολο της τάξης, όταν συμμετείχαν σε ομαδικές μουσικές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα το να τραγουδάνε ή να ασχολούνται με κάποιο μουσικό όργανο μαζί με τους φίλους τους. Η συμμετοχή των νηπίων σε ομαδικές μουσικές δραστηριότητες σημειώνουν σημαντικές αρετές όπως η πειθαρχία, η εκτίμηση, ο σεβασμός, οι ώριμες σχέσεις και η συντροφικότητα, οφέλη που χρησιμοποιούνται ως παρακαταθήκη στην μετέπειτα εξέλιξη του παιδιού (Hallam,2015).

Φαίνεται μάλιστα, ότι η μουσική διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην κοινωνική και ταυτόχρονα πνευματική ανάπτυξη του παιδιού. Σχετική μελέτη αναφέρει πως μαθητές που συμμετείχαν σε μουσικές δραστηριότητες εντός του σχολείου, μιλούσαν περισσότερο με τους γονείς και τους δασκάλους τους, αλλά και οι γονείς αυτών των παιδιών είχαν περισσότερες πιθανότητες να μιλήσουν- επικοινωνήσουν με τους γονείς των φίλων τους, με την συνεχή ενίσχυση της κοινωνικότητας τόσο των παιδιών όσο και των γονέων (Μπογδάνου,2019) .

Είναι λοιπόν εύλογο να σημειωθεί ότι τα παιδιά που συμμετέχουν σε δραστηριότητες μουσικής θα αναπτύξουν τέτοιες κοινωνικές σχέσεις οι οποίες θα τους είναι χρήσιμες για το υπόλοιπο της ζωής τους (Μπόγδανου,2019).

3.3 Ψυχοσυναισθηματική Ανάπτυξη

Είναι κοινή παραδοχή, ότι η μουσική επηρεάζει νευρικές περιοχές στον εγκέφαλο οι οποίες είναι υπεύθυνες για τα συναισθήματα του ατόμου (Moore, 2103). Η θεωρία του Erickson (1950), υποστηρίζει ότι το άτομο έχει σε κάθε φάση της ζωής του διαφορετικές συναισθηματικές ανάγκες, τις οποίες προσπαθεί να ικανοποιήσει. Έχει αποδειχθεί ακόμη, ότι η μουσική μειώνει τα επίπεδα άγχους αλλά ταυτόχρονα και της κατάθλιψης. Η μουσική μαζί με την κίνηση αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην δόμηση του συναισθηματικού κόσμου των παιδιών αναπτύσσοντας την ικανότητα της δημιουργίας και της φαντασίας (Θάνου, 2012-2013).

Πως όμως η μουσική επηρεάζει την ψυχολογία μας; Η επίδραση της μουσικής στην Ψυχολογία είναι σημαντική και κατέχει τη δική της θέση στον κλάδο της Ψυχολογίας. Στόχος του συγκεκριμένου κλάδου, είναι η μελέτη του τρόπου που η μουσική επηρεάζει τον άνθρωπο με βάση το πως εκείνος την αντιλαμβάνεται και όχι μόνο. Μελετά θέματα που έχουν να κάνουν με τον τρόπο που αποδίδεται μουσικά από τους δημιουργούς η δημιουργικότητα τους, από την σύλληψη της ιδέας μέχρι την απόδοση του μουσικού τους κομματιού, ενώ δίνεται έμφαση και στον τρόπο που το κοινό την αντιλαμβάνεται μέσα από τις κοινωνικές συμπεριφορές και τα συναισθήματα που δημιουργούνται (Beer & Birhaum, 2019).

Συγκεκριμένα, με τη μουσική κατά την διάρκεια της προσχολικής ηλικίας, το παιδί καταφέρνει να εκφράσει τα συναισθήματα και τις σκέψεις του και δημιουργεί ένα περιβάλλον μέσα στο οποίο νοιώθει άνετα. Για αυτόν τον λόγο, είναι πολύ σημαντικό οι παιδαγωγοί να χρησιμοποιούν την μουσική με διάφορους τρόπους, ώστε να δημιουργούν μια ευνοϊκή ατμόσφαιρα στην τάξη. Έτσι, το παιχνίδι μέσα στο περιβάλλον της προσχολικής εκπαίδευσης, τους παρέχει πολλές ευκαιρίες για τη συναισθηματική τους ανάπτυξη, μέσα από την κίνηση, το τραγούδι και τα μουσικά όργανα.

Είναι γεγονός, ότι η μουσική αποτελεί το καλύτερο χαλαρωτικό, αφού καταφέρνει να επηρεάσει το συναισθηματικό κόσμο του ανθρώπου και να συμβάλει στη χαλάρωσή του, με αποτέλεσμα να περιορίζει το άγχος και την κατάθλιψη. Οι επιστημονικές ανακαλύψεις υποστηρίζουν, ότι πράγματι η μουσική μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην ψυχοθεραπεία ως ένα μέσο επανορθωτικής εμπειρίας και ανάπτυξης δεξιοτήτων συναισθηματικής αυτορρύθμισης και έκφρασης, ψυχικής ανθεκτικότητας και αυτογνωσίας, εφόσον αποτελεί ένα βασικό στοιχείο της ανθρώπινης φύσης.

Επιπλέον, ο μουσικός αυτοσχεδιασμός(τραγούδι, χορός κτλ), συμβάλει σημαντικά στην εξερεύνηση της προσωπικότητας του παιδιού, εκδηλώνοντας την συναισθηματική του κατάσταση. Η ενασχόληση με δραστηριότητες μουσικής, αποτελεί μια ευχάριστη διαδικασία για τα μικρά παιδιά, φέρνοντας σε αυτά χαρούμενα συναισθήματα και μια θετική ψυχολογική κατάσταση.

Παράλληλα, με βάση μια έρευνα η οποία διεκπεραιώθηκε, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας υποβλήθηκαν σε μια μελέτη, με σκοπό να αποδειχθεί ότι η μουσική επιδρά άμεσα στην βελτίωση της συναισθηματικής τους κατάστασης. Ως αποτέλεσμα της έρευνας, φάνηκε πράγματι ότι, μετά την ακρόαση μουσικής η συναισθηματική δύναμη των παιδιών αυξήθηκε σημαντικά σε σχέση με πριν, όπου τα παιδιά δεν είχαν ακόμα εκτεθεί σε κάποιο μουσικό άκουσμα (Jucan&Simion,2015). Μέσω της μουσικής καθίσταται δυνατή κατάκτηση της ενσυναίσθησης από το παιδί. Μάλιστα, σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε και έπειτα από την ενεργή συμμετοχή των παιδιών σε ένα πρόγραμμα μουσικής που επικεντρωνόταν στην ενίσχυση της ενσυναίσθησης, δημιουργώντας τραγούδια αλλά και συζητώντας για αυτήν, έγινε αντιληπτό ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας σημείωσαν σημαντική ανάπτυξη αυτής. (Hallam,2015).Συμπερασματικά, η μουσική επηρεάζει τον συναισθηματικό τομέα και την ρύθμιση αυτού. Προκαλεί συναισθήματα και ευθύνεται για την χαρούμενη διάθεση που μπορεί να έχει ένα παιδί όταν ακούει μουσική ή όταν ασχολείται με δραστηριότητες που σχετίζονται με αυτή(Ζώγαλη,2018).

3.4 Κινητική Ανάπτυξη

Η κίνηση και οι κινητικές-μουσικοκινητικές δραστηριότητες κατέχουν την πρώτη θέση στην προσχολική ηλικία, διότι μέσα από αυτές το παιδί εκπληρώνει την ανάγκη για κίνηση και παιχνίδι. Η σύνδεση της κίνησης με τη μουσική, αντιστοιχεί σε σύνδεση του αυτιού του σώματος(αιθουσαίο) και του γλωσσικού αυτιού(κοχλιακό), με αποτέλεσμα την ενεργοποίηση της ολότητας του ακουστικού μηχανισμού και την ενίσχυση της ικανότητας ενεργητικής ακρόασης (Τσαουσίδου,2015).

Παράλληλα, ενισχύοντας τον μυϊκό έλεγχο, η μουσική φαίνεται να έχει καλό αντίκτυπο στη σωματική ανάπτυξη των παιδιών (Μουστάρδα,2010). Τα παιδιά που παίζουν κινητικά παιχνίδια, παρουσιάζουν χαρούμενες κινητικές συμπεριφορές επειδή τα παιχνίδια παρέχουν μέχρι και νέες ευκαιρίες για κίνηση. Συμμετέχουν τόσο σε μη δομημένες όσο και σε δομημένες σωματοκινητικές δραστηριότητες, βιώνοντας το σώμα τους σφαιρικά μέσα από κινήσεις όπως

μετατοπίσεις, βόλτες και άλματα καθώς και από τη μίμηση (Ζάραγκας,2011). Η κεφαλική ανάπτυξη, είναι ο τρόπος με τον οποίο το παιδί βιώνει αρχικά τα μέρη του σώματός του, αφού, σύμφωνα με τον Gessell, η ανάπτυξη ξεκινά από το κεφάλι και στη συνέχεια προχωρά στα άκρα (Ζάραγκας,2011).

Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι, οι απεικονίσεις του ανθρώπινου σώματος από τα παιδιά στα ίχνη τους παρέχουν μια σαφή ένδειξη για το πώς βλέπουν το σώμα τους, συμπεριλαμβανομένου του κατά πόσο το κατανοούν και το αποδέχονται πλήρως, καθώς και το πόσο μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις δυνατότητες του σώματός τους για να τα βοηθήσουν να εντοπίσουν τον εαυτό τους στο χώρο και το χρόνο (Κούγιαλη,1998). Η ικανότητα αντίληψης του χώρου και του χρόνου, μπορεί να αποκτηθεί σε οποιαδήποτε ηλικία (Ζάραγκας,2011). Αντιθέτως, κάθε παιδί αναπτύσσεται με διαφορετικό ρυθμό και επεξεργάζεται τις πληροφορίες με διαφορετικό τρόπο, γεγονός που καθορίζει κατά πόσο μπορεί να προσανατολιστεί εύκολα και γρήγορα στην τρέχουσα κατάσταση. Σύμφωνα με έρευνες, τα αγόρια κυρίως ηλικίας 7-9 ετών, καθ' όλη τη διάρκεια των διαμορφωτικών τους χρόνων τα καταφέρνουν καλύτερα από τα κορίτσια όσον αφορά τις ικανότητες χωρικού προσανατολισμού τους (Ζάραγκας,2011).

Ο χορός, η κίνηση και η μουσική υπήρχαν και υπάρχουν έντονα στις ζωές των ανθρώπων. Η κίνηση μάλιστα είναι ένα από τα πολύ σημαντικά στοιχεία της μουσικοκινητικής αγωγής. Τα παιδιά κινούνται διαρκώς, έχουν απίστευτη ενεργητικότητα και είναι απαραίτητο να τα βοηθήσουμε να διοχετεύσουν την ενέργειά τους σε εποικοδομητικές δραστηριότητες. Μάλιστα, από πολύ μικρή ηλικία επιδίδονται σ' ένα σύνολο αυθόρμητων κινητικών δραστηριοτήτων με όλο τους το σώμα ή με κάποια μέλη τους, έτσι ώστε να αποτελέσουν ένα σημαντικό κίνητρο για την αρχή μιας κινητικής – μουσικής αγωγής.

Σε ένα μάθημα μουσικοκινητικής το παιδί αποκτά δεξιότητες, μαθαίνει να παίζει μουσικά όργανα και να κινείται με ρυθμό. Μαθαίνει να χρησιμοποιεί το σώμα του ως μέσω επικοινωνίας και να εκφράζει μέσα από το χορό τα συναισθήματά του. Ταυτόχρονα, αναπτύσσει φαντασία και δημιουργικότητα, αποκτά αυτοεκτίμηση, καλλιεργεί τη μνήμη του. Παράλληλα, μαθαίνει να πειθαρχεί, να συνεργάζεται, να περιμένει, να μοιράζεται, να επικοινωνεί (Θάνου,2012-2013).

3.5 Μουσικοπαιδαγωγικές Δραστηριότητες

1. Νοιάζομαι για το περιβάλλον και κατασκευάζω μουσικά όργανα. Οι απαιτούμενες προμήθειες είναι οι εξής: Τα υλικά που μπορούν να ανακυκλωθούν περιλαμβάνουν κουτάκια

αναψυκτικών, ποτήρια καφέ, μικροσκοπικά πλαστικά μπουκάλια αναψυκτικών ή νερού, φασόλια ή φακές, εφημερίδα, ταινία σελοφάν, κόλλα σελοτέιπ και θραύσματα κουτιών. Αρκεί να δημιουργήσουμε με τα παιδιά μουσικά όργανα από ανακυκλώσιμα υλικά, όταν υπάρχει έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και εφοδίων στην τάξη, προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι μουσικοκινητικές δραστηριότητες που οι εκπαιδευτές έχουν δημιουργήσει με τον κόπο, την αγάπη και το όραμά τους. Έτσι, τα παιδιά θα εμπλακούν στη δημιουργική διαδικασία και θα απολαύσουν την τέχνη της παραγωγής, η οποία είναι ανεκτίμητη στη σημερινή κοινωνία, ενώ παράλληλα θα λάβουν περιβαλλοντική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι φυσικά υλικά όπως το έλατο, το καλάμι, το ξύλο, οι μπαλίτσες ψαριών, ο άνθρακας χελώνας και τα έντερα ζώων χρησιμοποιούνται για την κατασκευή μουσικών οργάνων από την αρχαιότητα (Μιχαλοπούλου,2018). Ακριβώς επειδή δημιουργούν ένα αυτοσχέδιο όργανο αξιοποιώντας τη φαντασία τους και αναπτύσσοντας τις γνωστικές τους δεξιότητες, οι νέοι λαμβάνουν πολλά πλεονεκτήματα που είναι απαράμιλλης αξίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την βελτίωση της συνεργασίας των παιδιών, είναι η συστηματική συνεργασία για την επίτευξη ενός κοινού στόχου, η επικοινωνία, η διευθέτηση ζητημάτων και παροχή αλληλοβοήθειας.

Όταν προωθείται η συνεργασία, οι διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις γίνονται σαφείς. Τα παιδιά βελτιώνουν επίσης τις λεπτές κινητικές τους ικανότητες μέσω της καλλιτεχνικής δημιουργίας, καθώς αλληλεπιδρούν με μια σειρά υλικών με διάφορες υφές και αποχρώσεις.

Η κατασκευή μουσικών οργάνων βελτιώνει επίσης τις επιδόσεις των παιδιών, καθώς απευθύνεται διαθεματικά και συνδέεται με ακαδημαϊκούς κλάδους, όπως η φυσική και η αριθμητική. Έχει διαπιστωθεί ότι οι επιδόσεις των παιδιών σε άλλους κλάδους βελτιώνονται όταν καλλιεργείται ο αισθητικός τρόπος, γεγονός που αποδεικνύει την αξία της ένταξης των τεχνών στα προγράμματα σπουδών του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Εάν δεν υπάρχει ήδη ένας χώρος μουσικής στο σχολείο, οι μαθητές μπορούν να κατασκευάσουν έναν τέτοιο χώρο χρησιμοποιώντας εύκολα αντικείμενα, χρησιμοποιώντας τα προδιαγεγραμμένα συστατικά για την προαναφερθείσα άσκηση. Μπορούν να παράγουν αυτοσχέδιες μαράκες οποιουδήποτε μεγέθους, είτε μικρές είτε τεράστιες (Μιχαλοπούλου,2018). Η μουσική γωνιά μπορεί να γίνει έτσι, ώστε τα ίδια τα παιδιά να έλκονται από αυτήν και να εμπνέονται να πειραματιστούν και να δημιουργήσουν (Curtis,2004). Μπορεί η μουσική γωνιά, να περιέχει εικόνες μουσικών οργάνων, αφίσες, παιδικές ζωγραφιές, ιστορίες με ήχους, μουσικές συλλογές, μαριονέτες και οτιδήποτε

άλλο μπορεί να εμπνεύσει την προσωπική εξερεύνηση, εμπλοκή και εξερεύνηση της μουσικής από τα παιδιά εκτός από τα αυτοσχέδια μουσικά όργανα (Ο.Ε.Δ. Β, 1993) (Κούγιαλη,1998) (Νικολάου-Κουρκάκη,1997) (Curtis,2004) (Blacking,1977) (Δογάνη,2012).

Μουσική και κίνηση. Κάθε κίνηση παράγει ήχο, εντοπίζοντας την άμεση σχέση της μουσικής με την κίνηση. Συνήθως η κίνηση υπεισέρχεται σε όλες τις μουσικές δραστηριότητες για παιδιά προσχολικής ηλικίας, ακόμη και χωρίς παρότρυνση από την παιδαγωγό, π.χ. στην ακρόαση ή το τραγούδι.

Ο χορός και η κίνηση πάνω σε μουσική που ακούγεται αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα παιδιά αν χρησιμοποιούν κάποια αντικείμενα, όπως μαντήλια, κορδέλες, μπαλόνια, κούκλα, κομμάτια πανί που κρατούν όλοι μαζί ενώ στέκονται στον κύκλο. Τα παιδιά μπορεί να μην ακολουθούν ιδιαίτερα τη μουσική, όμως οι κινήσεις του αντικειμένου που κρατούν τα εντυπωσιάζει. Προσπαθώντας να κάνουν π.χ. την κούκλα να χορέψει ή την κορδέλα να κινηθεί με τη μουσική, τελικά κινούνται και χορεύουν τα ίδια με τη μουσική.

Στόχος αυτών των δραστηριοτήτων είναι τα παιδιά να βιώσουν τη μουσική και να την μετατρέψουν σε κίνηση, να εκφράζεται μέσα από τη μουσική και την κίνηση, να λειτουργεί ανεξάρτητα μέσα σε ένα σύνολο παιδιών, να νιώσουν χαρούμενα μέσω της μουσικής (Ράπτης,2015).

Γλώσσα και ρυθμός. Με τις δραστηριότητες αυτές τονίζεται η μουσική και ιδιαίτερα η ρυθμική διάσταση της γλώσσας που μιλάμε. Τα στοιχεία που διαμορφώνουν τα ρυθμικά σχήματα είναι ο αριθμός των συλλαβών των λέξεων και ο τονισμός, ενώ σημαντικά στοιχεία για την ακουστική διάσταση της ομιλίας είναι οι παύσεις, ο τρόπος που δημιουργούνται οι φράσεις, η δυναμική και ο τονισμός της πρότασης. Οι δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής μπορούν να αποτελούν βάση και για την καλλιέργεια της δημιουργικότητας των παιδιών, καθώς οδηγούν σε σύνθεση και αυτοσχεδιασμό.

Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον ρυθμό απλών λέξεων, όπως τα ονόματα των παιδιών ή των γονιών τους ή τις ονομασίες κάποιων ζώων και να οργανώσουμε απλά παιχνίδια. Π.χ. ένα παιδί χτυπά με παλαμάκια το όνομα ενός ζώου ή το όνομα κάποιου από τους συμμαθητές που έχουμε προεπιλέξει, με τρόπο ώστε να είναι διακριτές ακουστικά οι διαφορές. Μπορούν τα παιδιά να καταλάβουν το όνομα του παιδιού;

Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι τα παιδιά να γνωριστούν μεταξύ τους καλύτερα και να αισθανθούν ότι ανήκουν με μια ευρύτερη ομάδα.

Αξίζει ακόμη να αναφερθεί ότι αρκετοί μουσικοπαιδαγωγοί έχουν συνδέσει τις αξίες των μουσικών φθόγγων με συγκεκριμένες συλλαβές, έτσι ώστε τα ρυθμικά σχήματα να αποδίδονται με συγκεκριμένους συνδυασμούς συλλαβών. Εδώ μπορεί να γίνει αναφορά στη μέθοδο Kodaly, όπου οι αξίες από τις νότες προσεγγίζονται με τις συλλαβές τα, τι-τι, τίρι-τίρικτλ, και στη μέθοδο Gordon με τις συλλαβές ντο-ντου-ντε, ντου-τα-ντε-τα κτλ (Ράπτης, 2015).

4^οΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΩΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ

Το κεφάλαιο αυτό σχετίζεται με τον τρόπο που η μουσική επιδρά ως θεραπεία στα παιδιά με ειδικές ανάγκες, στις μαθησιακές δυσκολίες και πώς αυτές αντιμετωπίζονται, όπως και στους τρόπους της χρήσης της μουσικής για την αντιμετώπιση του άγχος του αποχωρισμού των παιδιών.

4.1 Ορισμός παιδιών με ειδικές ανάγκες

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο όρος άτομα με ειδικές ανάγκες χρησιμοποιήθηκε διεθνώς, τις τελευταίες δεκαετίες, ως ένας όρος ο οποίος περιλαμβάνει και χαρακτηρίζει τα «άτομα με σοβαρές ανεπάρκειες, ανικανότητες ή μειονεξίες που οφείλονται σε σωματικές βλάβες συμπεριλαμβανομένων και των αισθητηριακών βλαβών και σε νοητικές ή ψυχολογικές δυσλειτουργίες, οι οποίες περιορίζουν ή καθιστούν αδύνατη την εκτέλεση δραστηριότητας ή λειτουργίας που θεωρείται φυσιολογική για έναν άνθρωπο» (Συμβούλιο της Ευρώπης, 1993).

Ακολουθούν μερικές από τις πιο διαδεδομένες αναπτυξιακές διαταραχές:

- 1) Σωματικές (εγκεφαλική παράλυση, αισθητηριακές διαταραχές, συνέπειες τραυματισμών).
2. Πνευματικές (νοητική καθυστέρηση, μαθησιακές δυσκολίες).
3. Ψυχικές (διαταραχές συμπεριφοράς, συναισθηματικές διαταραχές, αυτισμός).

Ο έγκαιρος εντοπισμός και η αποτελεσματική αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προβλημάτων μπορεί να μειώσει τις βλαβερές επιπτώσεις τους στην ανάπτυξη και συχνά να βοηθήσει ένα άτομο να μεταβεί από τη σφαίρα των μειονεκτούντων στον κόσμο των υγιών.

Αίτια αναπτυξιακών διαταραχών:

Γενετικά (κληρονομικά νοσήματα)

1. Σύμφυτες διαταραχές μεταβολισμού αμινοξέων , υδατανθράκων, λιπών
2. Εκτοδερμώσεις

3. Εγκεφαλικές και κρανιακές δυσπλασίες
4. Εκφυλιστικά νοσήματα ΚΝΣ
5. Μυϊκή δυστροφία, ατελής οστεογένεση
6. Ορθοπεδικές ανωμαλίες
7. Διαταραχές αισθητηρίων
8. Ιδιοπαθής νοητική υστέρηση

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας δημιούργησε τη Διεθνή ταξινόμηση Δυσλειτουργιών, Ανικανοτήτων και Αναπηριών, η οποία κυκλοφόρησε αρχικά το 1980. Τόσο η ιατρική κοινότητα όσο και οι κεντρικές κυβερνητικές αρχές έχουν ζωτικό και ουσιαστικό ρόλο στο σχεδιασμό και την εξέλιξη των μοντέλων ασθενειών. Αυτό διευκολύνει τη διάρθρωση των υπηρεσιών υγείας γενικά και τη διάθεση πόρων για τον σχεδιασμό της έρευνας και της παρέμβασης .

Η δημιουργία αυτού του μοντέλου ταξινόμησης από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και η ευρεία υιοθέτησή του, με μερικές μικρές παραλλαγές, αποτελούν αναμφισβήτητα τη μεγαλύτερη μεμονωμένη πρόοδο στον τομέα της αποκατάστασης. Κατά τη γνώμη μου, είναι συγκρίσιμη με την αναγνώριση της σημασίας των κοινωνιολογικών παραγόντων στη δημόσια υγεία, η οποία οδήγησε αναπόφευκτα στον επαναπροσδιορισμό της "υγείας" ως "κατάσταση πλήρους σωματικής , ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας" με ισορροπημένο τρόπο – ατομική.

Αυτή η διεθνής κατηγοριοποίηση έγινε αποδεκτή τον Ιούλιο του 1999 και κυκλοφόρησε ως τελικό σχέδιο τον Δεκέμβριο του 2000, υπό το πρίσμα πρόσφατων ερευνών που δείχνουν τον καταλυτικό ρόλο που διαδραματίζει η προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική κατάσταση του ασθενούς στη δομή , το περιεχόμενο και τη διαδικασία της αποκατάστασης. Ως αποτέλεσμα , η λέξη "αναπηρία" αντικαταστάθηκε με τις λέξεις "δραστηριότητα" και "συμμετοχή" . Ο αναγνώστης μπορεί να σκεφτεί ότι οι όροι αυτοί είναι οι ίδιες υποθετικές έννοιες. Το 13-14% των ανθρώπων στις οικονομικά ανεπτυγμένες δυτικές χώρες είναι ανάπηροι, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας. Η αναπηρία είναι μια κοινωνική ασθένεια , παρόλο που είναι μια ιατρική ή/και ψυχική κατάσταση. Επιφέρει σοβαρό αντίκτυπο στην υποκειμενική αίσθηση πληρότητας και ασφάλειας ενός ατόμου, καθώς και στην ικανοποίηση και την ευτυχία που προέρχεται από την ενασχόληση με όλες τις καθημερινές δραστηριότητες. Στο έθνος μας, παρατηρούνται ανεπαρκή στατιστικά στοιχεία για όσους έχουν κάποια αναπηρία. Δυστυχώς, η

τελευταία ευκαιρία για την καταγραφή τους χάθηκε με την προηγούμενη απογραφή. Κατά συνέπεια, ο αριθμός είναι 13-14% σε σύγκριση με τα παγκόσμια δεδομένα. Στην Ελλάδα υπάρχει ένα 10% ανάγκη για υπηρεσίες αποκατάστασης (Αλεξανδρίδης,2008).

4.2 Η θετική επίδραση της μουσικής

Είναι κοινώς αποδεκτό πως οι άνθρωποι χρησιμοποιούν και επιλέγουν τη μουσική για να έχουν ευχαρίστηση, να εκφράσουν χαρά ή ευτυχία ή να εκφράσουν οδύνη και θλίψη (μοιρολόγια), καθώς και για να προσευχηθούν όταν έχουν ανάγκη να επικοινωνήσουν με τον Θεό (ύμνοι). Καμία κοινωνία δεν υπήρξε ποτέ χωρίς να κάνει μουσική, και καμία ψυχή δεν ανακάλυψε ποτέ αποτελεσματικότερο τρόπο έκφρασης. Συνεπώς γίνεται αντιληπτό πως η ανατροφή, η κουλτούρα και η τρέχουσα κοινωνική κατάσταση ενός ατόμου επηρεάζονται άμεσα από τη μουσική.

Επιπροσθέτως, το είδος της μουσικής που προτιμά ο κάθε άνθρωπος και ο τρόπος με τον οποίο ανταποκρίνεται σε αυτήν, αντικατοπτρίζει καλύτερα και για το ποιος είναι ως άτομο στο σύνολό του παρά για κάποια συγκεκριμένη ψυχολογική κατάσταση που μπορεί να περνάει. Φυσικά, ο καθένας έχει διαφορετικά γούστα στη μουσική και οι προτιμήσεις αυτές δεν είναι αυθαίρετες. Αυτές οι μουσικές προτιμήσεις επηρεάζονται από την εκπαίδευση του ατόμου, τις ακουστικές προτιμήσεις που αναπτύσσονται από μικρή ηλικία, τη συμμετοχή σε μουσικές εκδηλώσεις και την αντιληπτή κοινωνική θέση των μουσικών προτιμήσεων (Σακαλάκ,2004). Επιπλέον, το γεγονός ότι οι περισσότεροι άνθρωποι "ακούνε" μουσική αλλά λίγοι συμμετέχουν ενεργά σε αυτήν δεν είναι τυχαίο. Συγκεκριμένα, η ανάπτυξη της μουσικής παιδείας έχει τη δύναμη να εκπαιδεύσει το αντί, καθιστώντας το άτομο πιο οξυδερκή στις ακουστικές πληροφορίες του περιβάλλοντός του (Αλεξανδρίδης,2008).

Στην προσπάθειά του να ορίσει τη μουσική, ο JohnBlacking (1977) την ανέφερε ως "έναν ανθρώπινο διατεταγμένο ήχο". Η μουσική είναι μια πράξη, σε οποιαδήποτε κατάσταση. Δηλαδή μια σκόπιμη ανταλλαγή μεταξύ ενός ανθρώπου και του ήχου. Στον τομέα της μουσικοθεραπείας βέβαια, μας ενδιαφέρει περισσότερο η όλη διαδικασία παρά το μουσικό προϊόν. Επιπλέον, φαίνεται ότι η μουσική δημιουργεί ποικίλα συναισθήματα ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο βρίσκεται κάθε φορά, καθώς και με το νόημα που της δίνουν οι ερμηνευτές της (Δογάνη,2012). Λέγεται μάλιστα, ότι η μουσική αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για την πρόσβαση και την ανάλυση τόσο των δικών μας συναισθημάτων όσο και των συναισθημάτων των άλλων καθώς και

των διαπροσωπικών σχέσεων. Με άλλα λόγια, ένα μέσο για την κατανόηση των ψυχικών καταστάσεων και την αποκρυπτογράφηση κάποιων περιέργων συμπεριφορών. Εδώ, η μουσική χρησιμεύει ως θεραπευτικό βοήθημα (Ψαλτοπούλου,2005). Απώτερος σκοπός της είναι να προκαλέσει έντονα συναισθήματα και μέσω αυτής της διαδικασίας να επιτύχει την "κάθαρση" της ψυχής, όπως εύστοχα έλεγαν οι αρχαίοι Έλληνες.

Επομένως, ο σκοπός της μουσικής είναι αφενός να ενεργοποιήσει την ψυχή, ανακτώντας τις δυνάμεις του ατόμου, και αφετέρου να ερμηνεύσει τις συναισθηματικές αντιδράσεις του ατόμου διερευνώντας το υποσυνείδητό του. Με τον τρόπο αυτό, το άτομο αναπτύσσει μεγαλύτερη ικανότητα, επινοητικότητα και αισιοδοξία για να αντιμετωπίσει τα εμπόδια της ζωής. Πέρα όμως από την εσωτερική ύπαρξη του ατόμου, η μουσική και ιδιαίτερα ο τομέας της μουσικοθεραπείας, προσπαθεί ιδιαίτερα να βελτιώσει τις διαπροσωπικές σχέσεις και την κοινωνική αλληλεπίδραση, προκειμένου το μοναχικό άτομο να βρει παρηγοριά.

"Πιθανώς δεν υπάρχει άλλη ανθρώπινη πολιτιστική δραστηριότητα τόσο ολοκληρωμένη όσο η μουσική, η οποία φτάνει στα βάθη της ανθρώπινης ψυχής και συχνά επηρεάζει ένα σημαντικό ποσοστό της ανθρώπινης συμπεριφοράς", υποστήριξε ο A.P. Merriam (1923-1980). Μια επιθυμία που έχει ο άνθρωπος αλλά δεν μπορεί να εκφράσει κατάλληλα , "φωνή" δίνει η μουσική στον τομέα της μουσικοθεραπείας, φέρνοντας σε αρμονία εσωτερικές και εξωτερικές παραφωνίες και δημιουργώντας μια ψυχοσωματική ισορροπία. Στην πραγματικότητα, τόσο ο χορός όσο και η ακρόαση μουσικής διεγείρουν την απελευθέρωση "ευτυχισμένων ορμονών".

Σύμφωνα με την Αμερικάνικη Εταιρία Μουσικοθεραπείας (National Association for musictherapy- NAMT) , πρόκειται για την ειδική εφαρμογή της μουσικής για την υποστήριξη ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές, ψυχικές ή σωματικές ανάγκες υγείας, παρέχοντάς τους εκπαίδευση και αποκατάσταση. Ειδικότερα , σε διάφορους χώρους υγειονομικής περίθαλψης , οι υπηρεσίες μουσικοθεραπείας παρέχονται σε άτομα ανεξαρτήτως της σωματικής ή ψυχικής τους κατάστασης, του βαθμού προσαρμοστικής λειτουργικότητας ή της ηλικίας τους. Τα προγράμματα αυτά προσφέρουν κατάρτιση , αποκατάσταση , εκπαίδευση και φροντίδα για το άτομο. Επομένως, ο στόχος της μουσικοθεραπείας είναι να βοηθήσει τους ανθρώπους να φτάσουν και να διατηρήσουν τα μέγιστα επίπεδα λειτουργικότητάς τους (Kessler&Kakoulidi,2011).

Η έννοια περιγράφεται ως η σκόπιμη χρήση της μουσικής στο πλαίσιο μιας θεραπευτικής σχέσης για την ανάκτηση , διατήρηση και προαγωγή της ψυχικής , σωματικής και πνευματικής

υγείας από τη Γερμανική Εταιρεία Μουσικοθεραπείας (DeutscheGesellschaftfürMusiktherapie) . Ειδικότερα, ο πρακτικός χαρακτήρας της μουσικοθεραπείας σημαίνει ότι συχνά αλληλεπιδρά με άλλους επιστημονικούς κλάδους όπως η διδασκαλία, η ψυχολογία, η μουσικολογία και οι κοινωνικές και συμπεριφορικές επιστήμες. Σε αντίθεση με τη φαρμακευτική ή τη φυσικοθεραπεία, η έννοια της μουσικοθεραπείας ανήκει σε διάφορες ψυχολογικές θεωρίες για την αποκατάσταση της υγείας ενός ατόμου (Kessler&Kakoulidi,2011).

Επιπροσθέτως, παρατηρούμε ότι η χρήση της μουσικής για τη θεραπεία και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής ενός ατόμου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον ορισμό της μουσικοθεραπείας και στα δύο προαναφερθέντα κριτήρια. Το είδος και η μορφή της παρέμβασης, η οποία αλλάζει ανάλογα με τις ανάγκες της ομάδας ή του ατόμου και το υπόβαθρο ή το πλαίσιο του προβλήματος, συνδέονται με τον ορισμό της μουσικοθεραπείας.

Σύμφωνα με τον Δρίτσα (2003), η μουσικοθεραπεία είναι "η επιστήμη που ασχολείται με την επίδραση της μουσικής στον ανθρώπινο εγκέφαλο και το σώμα , αλλά επικεντρώνεται κυρίως στη διαπροσωπική σχέση και αντλεί έννοιες και διαδικασίες από την κλινική ψυχολογία" (Δρίτσας 2003). Επιπλέον, η μουσικοθεραπεία ορίζεται ως η "ελεγχόμενη χρήση της μουσικής για τη θεραπεία, την αποκατάσταση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση παιδιών και ενηλίκων που πάσχουν από σωματικές, ψυχικές και συναισθηματικές ασθένειες" στο αντικείμενο της εκπαίδευσης (Σακαλάκ,2004).

Με άλλα λόγια, η μουσικοθεραπεία είναι η εστιασμένη και μεθοδική εφαρμογή της μουσικής για την αποκατάσταση, τη διατήρηση και την ενίσχυση της ψυχικής και σωματικής υγείας ενός ατόμου. Οι ιδέες της ψυχοθεραπείας μοιάζουν πολύ με το σημερινό είδος της μουσικοθεραπείας. Ωστόσο, στον τομέα της μουσικοθεραπείας δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στις μουσικές εμπειρίες ως μέσο επικοινωνίας και αυτό έκφρασης .

Μια πρόσφατη μελέτη κατέδειξε την αποτελεσματικότητα της μουσικοθεραπείας ως μέθοδο θεραπείας της κατάθλιψης. Οι συμμετέχοντες στην ομάδα μουσικοθεραπείας παρουσίασαν σημαντική μείωση των συμπτωμάτων κατάθλιψης και άγχους και ταχύτερη λειτουργική βελτίωση από ό,τι οι συμμετέχοντες στην ομάδα ελέγχου (Maratosetal,2009).

Ως αποτέλεσμα, βλέπουμε ότι η μουσικοθεραπεία δίνει σε όσους δυσκολεύονται με το λεκτικό κομμάτι της ανάπτυξής τους ένα άλλο μέσο έκφρασης και επικοινωνίας .

4.3 Αδυναμίες παιδιών με ειδικές ικανότητες

Τα άτομα που απαρτίζουν την συγκεκριμένη ομάδα διακρίνονται από χαρακτηριστικά σε σωματικό και ψυχολογικό επίπεδο. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι κάποιος με μαθησιακές δυσκολίες παρουσιάζει ένα μείγμα γνωστικών, κοινωνικών και συναισθηματικών προβλημάτων . Ειδικότερα, τα παιδιά που παρουσιάζουν μια ευρεία ποικιλία γλωσσικών, κοινωνικών και συναισθηματικών ζητημάτων ανήκουν σε αυτή την κατηγορία. Προβλήματα με την ακοή , τη λογική, τη μνήμη, την προσοχή, την επιλογή και την εστίαση στις σχετικές εισροές αποτελούν όλα συμπτώματα των μαθησιακών δυσκολιών.

Ταυτόχρονα, οι δυσκολίες ανάγνωσης είναι το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα των παιδιών με μαθησιακά προβλήματα. Μάλιστα, σύμφωνα με έρευνες , τα προβλήματα ανάγνωσης και γραφής οδηγούν το 9% των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες να παραπέμπονται σε προγράμματα ειδικής αγωγής. Εξαιτίας αυτού, οι μαθητές κάτω των επτά ετών εξαιρούνται από τη διαδικασία αξιολόγησης για μαθησιακές δυσκολίες. Συνεπώς τα παιδιά που δεν κατέχουν δεξιότητες ανάγνωσης μέχρι το τέλος της πρώτης τάξης συχνά υστερούν σε σχέση με τους συνομηλίκους τους τόσο στην ανάγνωση όσο και σε άλλους ακαδημαϊκούς τομείς.

Το συγκεκριμένο πρόβλημα ανάγνωσης συχνά γνωστό ως δυσλεξία, αποτελεί μόνιμο μειονέκτημα και όχι απλώς καθυστέρηση στη γλώσσα ή στις θεμελιώδεις ικανότητες ανάγνωσης . Τα πιο σοβαρά προβλήματα ανάγνωσης, σύμφωνα με τους Torgesen και Wagner (1998), σχετίζονται τόσο με την επεξεργασία του λόγου, ή την αδυναμία αποτελεσματικής αποκωδικοποίησης μεμονωμένων λέξεων, όσο και με την αποτυχία συνειδητοποίησης της φωνολογικής δομής των λέξεων στον προφορικό λόγο. Η φωνολογική επίγνωση, ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό για την εκμάθηση της ανάγνωσης, είναι η συνειδητή επίγνωση και γνώση ότι η γλώσσα αποτελείται από ήχους. Επομένως, η ικανότητα μεταβολής αυτών των επιμέρους ηχητικών μονάδων είναι το πιο κρίσιμο συστατικό της φωνημικής επίγνωσης , δηλαδή της κατανόησης ότι οι λέξεις αποτελούνται από ξεχωριστούς ήχους ή φωνήματα (Heward,2011).

4.4 Η αντιμετώπιση των δυσκολιών μέσω της μουσικής

Η ανάπτυξη προγραμμάτων μουσικής παρέμβασης στον τομέα της ειδικής αγωγής και της αντίληψης, της έκφρασης, της κίνησης και της επικοινωνίας επηρεάζονται άμεσα από την παιδαγωγική πτυχή της μουσικής παρέμβασης για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Η κίνηση και

η αντίληψη ειδικότερα ορίζουν το αισθητικοκινητικό πεδίο. Από την άλλη, η κινητικότητα, η εκφραστικότητα και η ευαισθησία του ατόμου που σχετίζονται με τη μουσική είναι πιο στενά συνδεδεμένες με το περιεχόμενο της αντίληψης παρά με το μουσικό αντικείμενο. Η επικοινωνία ωστόσο, σχετίζεται με την αλληλεπίδραση με τον κοινωνικό κόσμο, ενώ η έκφραση συνδέεται με τη γλώσσα και την κίνηση.

Παράλληλα, η μάθηση και η κοινωνικο - συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού βελτιώνονται μέσω της μουσικής. Η μουσική, ειδικότερα, μπορεί να υποστηρίξει τη δυναμική της ομάδας και να βοηθήσει στην έκφραση των ατομικών συναισθημάτων. Έτσι, το άτομο βρίσκει ένα μέσο έκφρασης στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του στο φάσμα των καλλιτεχνικών εκφράσεων χάρη στον παρεμβατικό ρόλο της μουσικής. Σε αυτό το πλαίσιο, η μουσική ορίζεται ως εργαλείο για την προώθηση και την ενίσχυση της ανάπτυξης και της οργάνωσης των κοινωνικών σχέσεων και αλληλεπιδράσεων (Καρτασίδου). Η χρήση της μουσικής στην ειδική αγωγή επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο επηρεάζει τη συνολική ευημερία του ατόμου. Εξαιτίας αυτού, εκτός από διδακτικούς στόχους, έχει και θεραπευτικούς στόχους.

Επιπροσθέτως, σε μελέτη της σε παιδιά με νοητική υστέρηση, η Laufer (1995) αναφέρει ότι διαπίστωσε ότι το 78% από αυτά είχαν προβλήματα λόγου, καθώς η γλωσσική τους ανάπτυξη προχωράει αργά (Καρτασίδου, 2004). Στην έρευνά της, η Laufer προσπάθησε να κατανοήσει πώς τα καθημερινά μαθήματα μουσικής επηρέαζαν την εμφάνιση του προφορικού λόγου, προκειμένου να κατανοήσει καλύτερα τη σχέση μεταξύ μουσικής και λόγου. Ως αποτέλεσμα, διαπιστώθηκε ότι η μουσική έχει καλό αντίκτυπο στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου των παιδιών με νοητική υστέρηση.

Το Τραγούδι ως παράγοντας γλωσσικής ανάπτυξης :

Στο πλαίσιο της διαδικασίας εκμάθησης του τραγουδιού, οι νέοι βιώνουν την εμπειρία του λόγου, του ρυθμού, της μελωδίας, της συνοδείας, της μίμησης και της σκηνικής παρουσίας μέσω του τραγουδιού. Επιπλέον, το τραγούδι δίνει στα παιδιά την ευκαιρία να ενταχθούν σε μια ομάδα, όπως μια χορωδία ή μια ορχήστρα, όπου μπορούν να λάβουν μέρος σε μια παράσταση. Έτσι, καθώς μαθαίνουν να ακούν τους άλλους και να περιμένουν τη σειρά τους να τραγουδήσουν ή να παίξουν, τα παιδιά που ασχολούνται με αυτούς τους δύο τύπους μουσικής κοινωνικοποίησης έχουν την ευκαιρία να επικοινωνήσουν με άλλους. Τα παιδιά αποκτούν αποδοχή, ενώ παράλληλα καλλιεργούν με αυτόν τον τρόπο την αίσθηση της ομαδικότητας και της συνεργασίας. Επιπλέον,

η συχνή ακρόαση CD μπορεί να είναι ένας πολύ καλός τρόπος για να εξασκήσετε τη φωνή σας και τις φωνητικές λειτουργίες γενικότερα (αναπνοή, άρθρωση, ηχώχρωμα) (Καρτασίδου,2004).

Ταυτόχρονα, όταν χρησιμοποιήθηκαν τραγούδια και εικόνες σε συνδυασμό με τη διδασκαλία του λεξιλογίου, υπήρξε σημαντική βελτίωση της γλωσσικής έκφρασης στο τεστ Peabody σε μια έρευνα για τη γλωσσική ανάπτυξη σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με καθυστέρηση λόγου. Τα βήματα της διαδικασίας εκμάθησης τραγουδιών είναι τα εξής:

1. Ακρόαση του τραγουδιού
2. Μνημονική αντιγραφή και προσαρμογή
3. Μνημονική αποθήκευση
4. Μνημονική αναπαραγωγή
5. Φωνητική αναπαραγωγή και εκτέλεση

Χρησιμοποιούνται πολυάριθμες ρυθμικές και μελωδικές ασκήσεις για τη βελτίωση του φωνητικού αυτοσχεδιασμού σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, ώστε να αναπτύξουν την ικανότητα για πλήρη έκφραση και δημιουργία. Σε αντίθεση με άλλες δραστηριότητες , το τραγούδι θεωρείται είναι πιο ωφέλιμο από την ύπαρξη πολλαπλών συμμετεχόντων που μπορούν να προσθέσουν μουσικά όργανα ή σύνολα δύο και τριών φωνών στο ρεπερτόριό τους. Ωστόσο, η φωνητική εξάσκηση βοηθά στην ανάπτυξη της ανατομίας του φωνητικού-ηχητικού πεδίου, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης της αναπνοής, της άρθρωσης και του τονισμού (Βούλγαρη & Σιτώτης,2020). Οι δραστηριότητες αυτές δίνουν στα παιδιά την ευκαιρία να μάθουν πώς να χρησιμοποιούν συνειδητά τις φωνητικές χορδές και το αναπνευστικό τους σύστημα. Φυσικά, το παιχνίδι χρησιμοποιείται για να παρέχει τις προαναφερθείσες δραστηριότητες στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Το παιδί μιλάει πιο καθαρά και μαθαίνει πιο αποτελεσματικά χάρη στη φωνή. Η ομιλία, η επικοινωνία και η μάθηση διευκολύνονται από το τραγούδι. Να θυμάστε ότι ένα μωρό δημιουργεί από μόνο του ήχους και φράσεις, με βάση αυτά που ακούει. Με αυτόν τον τρόπο, σύντομα αναπτύσσει από μόνο του μηχανισμούς φωνητικής ολοκλήρωσης που στη συνέχεια χρειάζεται απλώς να ξυπνήσει. Ακόμα και τα παιδικά τραγούδια σε ένα νηπιαγωγείο διαμορφώνουν τους θεμελιώδεις ρυθμούς της γλώσσας, καλλιεργώντας λέξεις και φράσεις στο κεφάλι των παιδιών και θέτοντας τα θεμέλια για την ανάπτυξη του λόγου.

Φαίνεται πως αν ένα παιδί τραγουδάει σωστά ή δυσκολεύεται δεν διαδραματίζει ιδιαίτερη σημασία. Συγκεκριμένα, η πράξη του τραγουδιού είναι ο θεμελιώδης στόχος (Τοματίς,2009). Τα παιδικά τραγούδια μας επιτρέπουν να τα ανακαλέσουμε στο μυαλό μας όποτε θέλουμε, αξιοποιώντας και αναπαράγοντας ήχους. Μπορεί να ξεχάσουμε τους στίχους των τραγουδιών, αλλά δεν ξεχνάμε ποτέ τον ρυθμό. Έτσι, οι λέξεις του κειμένου επιστρέφουν σύντομα με τη βοήθεια του ρυθμού και του σιγοτραγουδιού.

Από την ηλικία των έξι ετών, το παιδί λαμβάνει διδασκαλία στην ακουστική εκπαίδευση εκτός από το τραγούδι, το χορό και τη μουσική εκπαίδευση. Ο σκοπός της μουσικής και των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη μουσική είναι να μεταφέρουν ακουστικές πληροφορίες και να δημιουργήσουν ευκαιρίες στα παιδιά να ακούσουν. Η επεξεργασία των ακουστικών πληροφοριών μέσω της αντίληψης, της αναγνώρισης, της ανάλυσης και της μνήμης είναι ο απώτερος στόχος των ασκήσεων.

Ως εκ τούτου, η ακρόαση μουσικής βελτιώνει τη μνήμη καθώς και την ακουστική αντίληψη, τη χωρική και χρονική αντίληψη και την ακουστική διάκριση. Προϋπόθεση μάλιστα, για τη μετέπειτα ανάπτυξη ακαδημαϊκών δεξιοτήτων είναι η ικανότητα συγκέντρωσης και προσοχής για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα και υψηλότερης ποιότητας, τα οποία αυξάνονται σημαντικά με τη μουσική για παιδιά προσχολικής ηλικίας (Καρτασίδου,2022).

Παράλληλα, οι μουσικοκινητικές δραστηριότητες παρουσιάζονται χωρίς να απαιτείται να έχει κατακτήσει το παιδί τον συντονισμό μουσικής και κίνησης, ώστε να αναπτυχθεί η χωροχρονική αντίληψη σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες (Καρτασίδου,2022). Πρωταρχικός στόχος των δραστηριοτήτων είναι το βρέφος να αποκτήσει συνείδηση των κινήσεών του και να αναγνωρίσει τον μοναδικό ρυθμό τους. Με αυτόν τον τρόπο, η μουσική και όλα τα συστατικά της ζωντανεύουν ως εμπειρία, δίνοντας στα παιδιά την ευκαιρία να αναπτύξουν την κοινωνική και αυτογνωσία τους.

Το πρωταρχικό συμπέρασμα που προκύπτει από την έρευνα σχετικά με το εύρος των χαρακτηριστικών των παιδιών είναι ότι το παιχνίδι και η κίνηση αποτελούν τις σωματικές απαιτήσεις του παιδιού. Στην πραγματικότητα, η δεύτερη απαίτηση για κινητικότητα εμφανίζεται πριν από το παιχνίδι. Δεν είναι σε θέση το παιδί να παρατηρήσει τη ζωή σε στατική θέση επειδή είναι τόσο απορροφημένο στο παιχνίδι, όπου διοχετεύει όλη του τη δραστηριότητα αφού αρχικά κινηθεί σε σχέση με το χώρο. Θέλει να πλησιάσει ή να απομακρυνθεί από ανθρώπους και πράγματα και θέλει να κινηθεί για να τα αγγίξει (Ζάραγκας,2012).

Ο στόχος της μουσικοκινητικής αγωγής στην προσχολική ηλικία είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν τις θεμελιώδεις κινητικές τους ικανότητες ως προοίμιο για το απαιτητικό κινητικό πρότυπο του παιχνιδιού. Παρόλο που το υποσυνείδητό του αντιλαμβάνεται την κίνηση, ακόμη και την πιο απλή, ως παιχνίδι, το παιδί κινείται πρώτα πριν ξεκινήσει να παίζει ένα παιχνίδι.

Τέλος, μιλώντας για τον ψυχισμό, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η συμμετοχή του παιδιού σε κινητικές δραστηριότητες είναι ένα μέσο για την επίτευξη κοινωνικής αποδοχής και συνακόλουθης ψυχολογικής ισορροπίας. Η είσοδός του στην πρώτη κοινωνική ομάδα καθίσταται δυνατή με αυτή τη συμμετοχική κίνηση και την απρόσκοπτη απορρόφησή του στους νόμους της κίνησης. Συμμετέχει στις ανταλλαγές κινήσεων με την προτροπή της μητέρας, ενθαρρύνεται από την ασφαλή ατμόσφαιρα του σπιτιού και αναπτύσσει τη γενναιότητα να αμφισβητεί τις απόψεις των συνομηλίκων του (Σπανού,2016).

4.5 Η βελτίωση ορισμένων πτυχών του παιδιού

Ο David Elliot (2005) υπογραμμίζει στο έργο του τα πολλά οφέλη της μουσικής και της μουσικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, η ισορροπία ή ο συσχετισμός μεταξύ της μουσικής και του φάσματος των γνωστικών και συναισθηματικών μας εμποδίων που εμπλέκονται στη δημιουργία ή την ακρόαση μουσικής, κατά τη γνώμη του, μάλιστα, αποτελεί μία από τις πιο βασικές μουσικές αρετές. Αναφέρει επίσης, πως όταν τα μουσικά μας επίπεδα αντιστοιχούν στο βαθμό δυσκολίας των κομματιών με τα οποία ασχολούμαστε, επιτυγχάνουμε τους θεμελιώδεις στόχους της μουσικής και της ακρόασης, συμπεριλαμβανομένης της μουσικής απόλαυσης, της αυτό βελτίωσης, της αυτογνωσίας και της αυτοεκτίμησης. Η αυτογνωσία, κατά την άποψη του Elliot, είναι ένα από τα σημαντικότερα είδη γνώσης που μπορεί να αποκτήσει κανείς.

Επιπλέον, η Μπουλντή (2007) σημειώνει στη μελέτη της ότι η σημασία της μουσικής απορρέει από το γεγονός ότι ορισμένες μουσικές συνθέσεις χρησιμεύουν ως αναπαραστάσεις ψυχικών καταστάσεων ή χαρακτήρων, καθώς και στάσεων απέναντι στη ζωή και σε άλλα έξω μουσικά γεγονότα. Ως εκ τούτου, αποκτά ιδιαίτερη σημασία και αξία λειτουργώντας ως σύμβολο συναισθηματικής ύπαρξης. Ο κύριος στόχος της μουσικοκινητικής αγωγής, σύμφωνα με τον Ραγκούση, είναι η ανάπτυξη των δημιουργικών και εκφραστικών ικανοτήτων. Οι μέθοδοι που αξιοποιούνται για τη δημιουργία αυτοσχέδιων μουσικών οργάνων, ηχητικών πραγμάτων, της φωνής μας και του ανθρώπινου σώματος είναι το παίξιμο, το τραγούδι, ο αυτοσχεδιασμός και ο πειραματισμός με μουσικά όργανα, κυρίως με την ορχήστρα Orff (Ραγκούση,2017).

Επιπλέον, η Κοσμετάτου (2012) υποστηρίζει στην ομιλία της στο συνέδριο ότι η μουσική βοηθά τα παιδιά να συνεργάζονται και να κοινωνικοποιούνται. Ως αποτέλεσμα, ενθαρρύνει τον διάλογο μεταξύ των παιδιών -μεταξύ τους και με τους εκπαιδευτικούς- δημιουργώντας ένα ευχάριστο περιβάλλον στην τάξη. Το γεγονός ότι η μουσική μπορεί να αξιοποιηθεί για την ενίσχυση της μάθησης σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα, ότι είναι συνυφασμένη με το αναλυτικό πρόγραμμα και ότι είναι συμπληρωματική με άλλα μαθήματα την καθιστά εξαιρετικά σημαντική. Επίσης, υπογραμμίζει τη σημασία της μουσικής εκπαίδευσης στο να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν την μουσική τους προτίμηση και τις εσωτερικές τους ιδιότητες, ώστε να μπορούν να βιώσουν και να δημιουργήσουν οι ίδιοι μουσική και να επιτύχουν μια υγιή ισορροπία μεταξύ της πνευματικής και της ψυχικής τους ανάπτυξης. Έτσι, προκύπτει ότι ο ρόλος του σχολείου είναι να προάγει τη μουσική εκπαίδευση και να παρέχει στα παιδιά τα εργαλεία που χρειάζονται για να απολαμβάνουν τη μουσική από μόνα τους μέσω της μουσικής ακρόασης, της ρυθμικής εξάσκησης και των κινητικών δραστηριοτήτων.

Σύμφωνα με την έρευνα της Σπανού (2016), η μουσική και κινητική αγωγή μπορεί να απευθύνεται κυρίως σε παιδιά, επειδή έχει πιο μόνιμες επιδράσεις σε αυτά όταν βρίσκονται στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά μπορεί επίσης να απευθύνεται και σε ενήλικες. Ένα πρόγραμμα μουσικοκινητικής αγωγής μπορεί να προσφέρει μια σημαντική διέξοδο, ειδικά σε μια εποχή που το άγχος και η πίεση της καθημερινότητας είναι μεγαλύτερα από ποτέ. Μπορεί να είναι ένας καλός τρόπος για χαλάρωση, για ενεργοποίηση των αισθήσεων και της δημιουργικότητας καθώς επίσης και της ενίσχυσης της αυτοπεποίθησης, πρωτοβουλίας και προώθηση ενός πνεύματος συνεργασίας.

Παράλληλα, η μουσική εκπαίδευση φαίνεται πως διαδραματίζει ιδιαίτερη βοήθεια στις κοινωνικές, επικοινωνιακές, ψυχοκινητικές, συναισθηματικές, γλωσσικές, γνωστικές δεξιότητες των μικρών παιδιών (Küpana, 2015). Ο Jacobi (2012) μάλιστα, υποστηρίζει ότι το καλύτερο περιβάλλον για την ανάπτυξη των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των παιδιών είναι αυτό που είναι μουσικό. Η ανάπτυξη των κοινωνικών και συναισθηματικών ικανοτήτων ενός ατόμου, η ικανότητα έκφρασης, ο αυτοέλεγχος και η κατανομή των καθηκόντων ενισχύονται από τη μουσική εκπαίδευση, σύμφωνα με μελέτες (Küpana, 2015).

Η κοινωνική και συναισθηματική μάθηση και η μουσική διδασκαλία συνεργάζονται και συνδέονται σημαντικά. Ειδικότερα, η μουσική διεγείρει το σώμα, καθώς αφυπνίζει και ενεργοποιεί τις αισθήσεις. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και η μουσική διδασκαλία συμβαδίζουν. Επιπλέον, η χρήση της μουσικής και η

δυνατότητα καλλιτεχνικής εμπειρίας εκφράζονται ως σύνδεση με τον εσωτερικό κόσμο του ατόμου και ως αλληλεπίδραση μεταξύ των ανησυχιών για την αίσθηση, την αντίληψη, τη φαντασία και τη γνώση, την κατανόηση και το συναίσθημα. Τα παιδιά μπορούν να διερευνήσουν και να αποκτήσουν νέες προοπτικές για τον εαυτό τους και τον εξωτερικό κόσμο λόγω αυτής της σύνδεσης, η οποία έχει βαθύτερες και πιο προσωπικές συνιστώσες. Ως αποτέλεσμα, αναπτύσσουν τις συναισθηματικές και κατά συνέπεια, τις κοινωνικές τους δεξιότητες.

Επιπλέον, η μουσική μπορεί να αλλάξει το συναισθηματικό τοπίο ενός παιδιού ανάλογα με την ένταση και τον ρυθμό της. Για παράδειγμα, ένας σταθερός ρυθμός και μουσικά όργανα με ήρεμο ήχο μπορούν να οξύνουν τη φαντασία, ενώ παράλληλα να ηρεμήσουν το θυμό ή το άγχος. Ο συναισθηματικός τους έλεγχος είναι έτσι εξασφαλισμένος. Είναι φανερό, ότι η μουσική έχει τη δύναμη να επηρεάζει τόσο το μυαλό όσο και το σώμα. Συγκεκριμένα, έχει τη δύναμη να επηρεάζει τη διάθεση και τη συμπεριφορά ενός ατόμου (Alvin,1978), καθώς και να ενεργοποιεί το υποσυνείδητο και να προσφέρει έναν τρόπο να εκθέσει τι συμβαίνει εκεί. Άρα, η μουσική και ο ήχος μπορούν να ξυπνήσουν ευχάριστες ή δυσάρεστες αναμνήσεις (Σαμαρά,2000).

Επίσης, η δημιουργία διαφόρων συνειρμών και εμπειριών μέσω του μουσικού τόνου, του ηχοχρώματος και της τονικότητας εμφανίζονται μέσω της επαφής με τη μουσική. Κατά τη διάρκεια της όλης διαδικασίας, λαμβάνουν χώρα αλλαγές στο σώμα, που εμφανίζονται ως ενέργειες όπως ένα χαμόγελο, οργή ή ακόμη και ησυχία. Επιπλέον, η μουσική έχει την ικανότητα εναλλάσσει συναισθήματα, να αναγνωρίζει και να αποκαθιστά τη χαμένη ισορροπία και για τους λόγους αυτούς είναι ζωτικής σημασίας να εξετάζεται η θεραπευτική και εκπαιδευτική αξία των τεχνών (Smith, &Tyler,2019).

Εκτός από το ότι λειτουργεί ως μη λεκτικό μέσο, η μουσική έχει τη δύναμη να βελτιώνει τη λεκτική επικοινωνία σε όσους δυσκολεύονται να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους. Μπορεί επίσης, να κινητοποιήσει το σώμα και το μυαλό για την επίτευξη ενός δημιουργικού σκοπού, ο οποίος από μόνος του μπορεί να λειτουργήσει ως θεραπεία. Μέσω της επίδρασής της στους εγκεφαλικούς νευρώνες και της ικανότητάς της να βοηθά το άτομο να αφομοιώσει τις πληροφορίες που λαμβάνει από το περιβάλλον του, η μουσική μπορεί να μειώσει σημαντικά και να ηρεμήσει τα συμπτώματα του άγχους και της κατάθλιψης. Αυτό μειώνει την τάση για αυτοκριτική και ταπείνωση που μπορεί να νιώθουν κατά τη διάρκεια της έκθεσης (Hemmingsetal,2019).

4.6 Δραστηριότητα βελτίωσης μέσω της μουσικής

Γνωριμία και καλωσόρισμα των παιδιών στην ομάδα

Προκειμένου να εγκλιματιστούν στην ομάδα και να νιώσουν σαν στο σπίτι τους , η δραστηριότητα αυτή απευθύνεται σε παιδιά, κυρίως νηπιαγωγούς .

Περιεχόμενο: Είναι σημαντικό για τα μέλη της ομάδας να γνωριστούν μεταξύ τους όταν τα παιδιά εντάσσονται στο παιδικό. Προκειμένου, να αλληλεπιδράσουν, αυτή η άσκηση προσπαθεί να τους προσφέρει "μια αίσθηση του ανήκειν".

Στόχοι: Γνωριμία μεταξύ τους , κατανόηση της σημασίας της έντασης της φωνής, επικοινωνία μεταξύ των παιδιών μέσω του τραγουδιού και της κίνησης, προκειμένου να αρθούν τυχόν εμπόδια, απαιτούμενος εξοπλισμός , συσκευή αναπαραγωγής δίσκων.

Εξέλιξη της δραστηριότητας:

1. Προετοιμασία των παιδιών, γνωριμία με την ομάδα και διάρκεια 5'.

Αρχικά, κάθε παιδί κάθεται στο πάτωμα με τα πόδια ενωμένα και τα χέρια ενωμένα (αυτό γίνεται για να δημιουργηθεί η αίσθηση της ομάδας και να καλλιεργηθεί μια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ κάθε παιδιού και του συντονιστή και μεταξύ των παιδιών).

2. Ακρόαση της φωνής του άλλου για να γνωριστούν μεταξύ τους- διάρκεια: 5' .

Στη συνέχεια επιλέγεται αν θα ειπωθεί "Καλημέρα, Καλησπέρα κ.λπ." για να καθοριστεί η ένταση της φωνής. Η ένταση της φωνής της ομάδας ποικίλλει ανάλογα με τη θέση των χεριών τους (άλλοτε πάνω, άλλοτε κάτω). Τα παιδιά θα μπορέσουν να συγκρίνουν και να συνειδητοποιήσουν τις διάφορες εντάσεις της φωνής με αυτόν τον τρόπο. Ένα από τα χαρακτηριστικά των παιδιών με δυσκολίες λόγου, το οποίο έχει επισημανθεί παραπάνω στη βιβλιογραφία , είναι ότι δεν μπορούν να ελέγξουν την ένταση της φωνής τους. Ως αποτέλεσμα, μιλούν πολύ δυνατά και δυσκολεύουν την κατανόηση των σημείων που επιδιώκουν. Στην συνέχεια , μπορούν να συστηθούν με το όνομά τους και να μοιραστούν ένα προσωπικό γεγονός χρησιμοποιώντας τα πόδια τους για να ελέγξουν την ένταση και τον τόνο της φωνής τους (πάνω ή κάτω, δυνατά ή απαλά).

2. Ενίσχυση της αίσθησης της κοινότητας ή του μήκους 10'

Όλη η ομάδα μαθαίνει ένα κοινό τραγούδι καλωσορίσματος στο τέλος της προηγούμενης δραστηριότητας σε μια προσπάθεια να ενισχύσει την αίσθηση του ανήκειν των παιδιών . Το τραγούδι αυτό μπορεί επίσης να συνδεθεί με τη διαδικασία δημιουργίας έντασης

(Cd1)."Καλησπέρα από απέναντι όλοι τώρα χειραψία" τραγούδι , προσφέροντας χαρά , μουσική και χαμόγελα παντού.

4. Πώς η κίνηση επηρεάζει το χρόνο ή τη συνολική διαδικασία 10' .

Η συμβολή της κίνησης θεωρείται απαραίτητη σε αυτή την δραστηριότητα. Ο εμπυχωτής προτρέπει τα παιδιά να σηκωθούν και να εκτελέσουν τις κατάλληλες κινήσεις , ώστε να βιώσουν το ρυθμό του τραγουδιού και, μέσω αυτού, την κοινή τους ύπαρξη ως ομάδα.

Αξιολόγηση

Οι απαντήσεις στις ακόλουθες ερωτήσεις θα βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό να διαπιστώσει αν η άσκηση ήταν επιτυχής ή όχι:

1. Έχουν γνωριστεί τα παιδιά μεταξύ τους;
2. Συζήτησαν για τον εαυτό τους;
3. Είχαν αρχίσει να διαλύονται τυχόν αναστολές προς το τέλος της δραστηριότητας;
4. Αισθάνθηκαν την αίσθηση του ανήκειν;
5. Αντέδρασαν με επιτυχία στις κινήσεις και τους ρυθμούς του τραγουδιού;
6. Έδειξαν να γνωρίζουν την έννοια της έντασης;

4.7 Άγχος Αποχωρισμού

Ανέκαθεν το άγχος του αποχωρισμού χαρακτηρίζεται ως μία εκδήλωση η οποία είναι άρρηκτα και στενά συνδεδεμένη με την προσκόλληση του βρέφους προς την μητέρα (Δημητρίου,2012). Όταν ένα παιδί είναι μεταξύ επτά μηνών και έξι ετών, το άγχος αποχωρισμού θεωρείται φυσιολογικό αναπτυξιακό φαινόμενο. Τα παιδιά αυτά ανησυχούν πως όταν ο βασικός τους φροντιστής δεν είναι εκεί, κάτι θα τους συμβεί.

Πιο αναλυτικά, το βρέφος επιθυμεί και προσπαθεί σε τεράστιο βαθμό και με κάθε τρόπο όχι μόνο να βρίσκεται κοντά της, αλλά παράλληλα να έχει το μονοπώλιο ενδιαφέρον όσον αφορά την εγγύτητα με την μητέρα. Ταυτόχρονα, όταν βρίσκεται κοντά της ή έστω όταν διατηρεί οπτική επαφή μαζί της, αισθάνεται την ασφάλεια και την αγάπη που του επιτρέπει να ξεκινά τις διάφορες εξερεύνησης του. Αντίθετα, φαίνεται, πως όταν η μητέρα του ή το άτομο που νιώθει πιο οικεία απουσιάζει και δεν υπάρχει κάποιος που θα μπορούσε να αποκαταστήσει αυτή την ασφάλεια, το βρέφος διακατέχεται από άγχος και κυρίως αβεβαιότητα, αρνητικά συναισθήματα, τα οποία εντείνονται στην παρουσία ενός ξένου προσώπου ή όταν βρίσκεται σε ένα άγνωστο περιβάλλον (Δημητρίου,2012).

Ωστόσο αν και δυσάρεστο, το άγχος είναι μια φυσιολογική αίσθηση που είναι απαραίτητη για την επιβίωση, την ανάπτυξη και την προσαρμοστικότητα μας, καθώς μας παρακινεί να αντιμετωπίσουμε τον κίνδυνο (η καρδιά χτυπάει πιο γρήγορα προετοιμάζοντας το σώμα για μια αντίδραση) και να ολοκληρώσουμε καθημερινές δουλειές όπως η μελέτη για ένα διαγώνισμα ή η προπόνηση για έναν μαραθώνιο. Φαίνεται μάλιστα πως όταν το σώμα ενός ατόμου αντιδρά η ελλείπει ερεθίσματος "απειλής", δεν είναι χρήσιμο και αντίθετα καθιστά την καθημερινή ζωή και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις πρόκληση για το άτομο. Τα παιδιά όλων των ηλικιών βιώνουν άγχος και το δυσάρεστο ερέθισμα στο οποίο εκτίθενται και ο τρόπος με τον οποίο αντιδρούν σε αυτό εξαρτάται από την ηλικία, την ιδιοσυγκρασία και τα οικογενειακά πρότυπα (Bernstein&Borchardt,2011).

Επιπροσθέτως, παρατηρήθηκε, πως από διάφορες διαπολιτισμικές έρευνες το άγχος του αποχωρισμού παρουσιάζεται ως ένα φυσιολογικό φαινόμενο, εμφανίζεται δηλαδή στην ηλικία των 8– 12 μηνών τόσο σε βρέφη που ανατρέφονται από τη μητέρα όπως αντίστοιχα και σε βρέφη που ανατρέφονται σε βρεφοκομεία, σε διάφορους πολιτισμούς. Ωστόσο, παρατηρώντας τα βρέφη, διαπιστώνουμε ιδιαίτερα ότι μερικά αρχίζουν να κλαίνε την στιγμή ακριβώς που η μητέρα εγκαταλείπει το δωμάτιο και όχι μετά. Η παρατήρηση αυτή οδήγησε τους Weinraub και Lewis (1997) σε μία λεπτή διαφοροποίηση των συμπεριφορών που χαρακτηρίζουν το άγχος του αποχωρισμού. Ειδικότερα, αναφέρθηκαν για μία διαμαρτυρία κατά τον αποχωρισμό (departureprotest) και για αγωνία μετά τον αποχωρισμό (separationdistress). Φαίνεται, ότι στα πλαίσια μιας πειραματικής διαδικασίας, παρακολουθώντας παιδιά, ανακάλυψαν ότι οι αντιδράσεις τους προς την αναγνώριση της μητέρας σχετίζονται με τρεις βασικούς παράγοντες:

1. Τις γνωστικές τους ικανότητες. Πιο αναλυτικά, παιδιά με αυξημένες γνωστικές ικανότητες, έτειναν περισσότερο από ότι αυτά με λιγότερες, να παίζουν ανενόχλητα στην απουσία της μητέρας.
2. Τον βαθμό της αλληλεπίδρασης μητέρας και παιδιού αμέσως πριν από τον αποχωρισμό. Συγκεκριμένα, τα παιδιά των οποίων οι μητέρες έπαιζαν έντονα μαζί τους, λίγο πριν να χωρίσουν έκλαιγαν πολύ περισσότερο από εκείνα που έπαιζαν μόνα τους ή με άλλα παιδιά.
3. Τον τρόπο αποχώρησης της μητέρας. Ειδικότερα, οι μητέρες οι οποίες αναχωρούσαν έχοντας εξηγήσει στο παιδί ότι φεύγουν για κάποιον συγκεκριμένο λόγο αλλά θα επιστρέψουν σε λίγο, υπήρχαν παιδιά που έκλαιγαν λιγότερο και έπαιζαν περισσότερο κατά την απουσία τους. Επίσης, η διαμαρτυρία και το κλάμα του παιδιού μειωνόταν ακόμη περισσότερο, όταν η μητέρα πρότεινε

στο παιδί κάποιες δραστηριότητες που θα μπορούσε να κάνει κατά το διάστημα της απουσίας του (Weinraub&Lewis,1997).

Παράλληλα, η ηλικία επιφέρει σοβαρό αντίκτυπο στη φύση του άγχους αποχωρισμού . Τα παιδιά ηλικίας μεταξύ 4 και 8 ετών αναφέρουν ότι έχουν παράλογες ανησυχίες για το τι μπορεί να συμβεί στα πρόσωπα προσκόλλησής τους (Smykeetal,2012).

Συνεπώς, γίνεται αντιληπτό, πως οι γονείς με παιδιά στην βρεφική ηλικία, πρέπει να αποφεύγουν καθώς και να απομακρύνονται ιδιαίτερα από αυτά για μεγάλα χρονικά διαστήματα με σκοπό να προσπαθούν να τα συνηθίζουν και να μαθαίνουν κάτω από αυτή την συνθήκη. Βέβαια, είναι σημαντικό να γίνονται σιγά σιγά, με μέτρο για να μην δυσκολεύονται τα παιδιά και να προσπαθούν ομαλά όσο γίνεται να αποδεχτούν αυτή την απομάκρυνση. Εξάλλου, στην ηλικία αυτή το παιδί δεν έχει την ικανότητα αντίληψης του χρόνου απουσίας της μητέρας του, με αποτέλεσμα να του φαίνεται ως ατελείωτη η αποχώρηση με το οικείο του πρόσωπο καθώς υπάρχει δυσκολία και άγχος για το βρέφος στο αν θα επιστρέψει ποτέ (Δημητρίου,2012).

Μεθοδολογία

Το είδος της μεθόδου που επιλέχθηκε προκειμένου να μελετηθεί η χρήση της μουσικής ως μέσο για την αντιμετώπιση τους άγχους του αποχωρισμού των παιδιών στο παιδικό σταθμό ήταν αυτή της ποιοτικής έρευνας με κύριο εργαλείο την συνέντευξη.

Ποιοτική έρευνα

Η ποιοτική έρευνα αποτελεί διαδικασία συγκέντρωσης, επεξεργασίας και ανάλυσης μη αριθμητικών δεδομένων. Είναι το ακριβώς αντίθετο της ποσοτικής έρευνας η οποία εξ ολοκλήρου ασχολείται με αριθμητικά και στατιστικά δεδομένα.

Η ποιοτική έρευνα ασχολείται με προβλήματα που προέρχονται από την κοινωνική ζωή των ατόμων, προσωπικές εμπειρίες, γεγονότα και καταστάσεις της ζωής τους κ.ο.κ. Στην ποιοτική έρευνα ο ερευνητής ασχολείται με το πώς οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται και βιώνουν τις καταστάσεις της ζωής τους μέσα από το φυσικό τους περιβάλλον (McLeod, 2019). Δύο είναι τα βασικά ερωτήματα του ερευνητή, το «γιατί» και το «πώς» στο φαινόμενο που έχει επιλέξει να χρησιμοποιήσει για τη μελέτη του.

Υπάρχουν διάφοροι τύποι ποιοτικών ερευνών με τους συνηθέστερους να είναι: παρατηρήσεις, συνεντεύξεις, ομάδες εστίασης, έρευνες, έρευνες μελετών περίπτωσης (Bhandari 2019). Ο ερευνητής χρησιμοποιεί αρκετές μεθόδους προκειμένου να συλλέξει, να παρατηρήσει και να αναλύσει τα δεδομένα που συγκεντρώνει από το κάθε άτομο, για αυτό και τα αποτελέσματα βασίζονται κατά κύριο λόγο στο πώς οι άνθρωποι κατανοούν και αντιδρούν σε καταστάσεις της ζωής τους και πώς λειτουργούν σε κοινωνικό πλαίσιο μέσα από τις εμπειρίες τους (McLeod, 2019).

Το εργαλείο με το οποίο θα ασχοληθούμε είναι η συνέντευξη η οποία διακρίνεται σε διάφορους τύπους, όπως είναι η α)δομημένη, β)ημιδομημένη, γ)ελεύθερη. Η ημιδομημένη συνέντευξη ή αλλιώς ημικατευθυνόμενη είναι αυτή που εστιάζεται όπου το υποκείμενο της συνέντευξης κατευθύνεται με την βοήθεια τους ειδικού να απαντήσει σε συγκεκριμένα θέματα που χρειάζεται να καλυφθούν.

Δείγμα

Το δείγμα από τις συνεντεύξεις που χρησιμοποιήθηκαν αποτελείται συνολικά από 15 παιδαγωγούς όπου 12 είναι γυναίκες και οι 3 είναι άντρες. Οι οποίοι είναι απόφοιτοι του ΤΕΙ βρεφονηπιοκομίας και 5 από αυτούς είναι απόφοιτοι του παιδαγωγικού τμήματος νηπιαγωγών. Πιο συγκεκριμένα στο δείγμα χρησιμοποιήθηκαν 5 παιδαγωγοί από την Αθήνα, 5 παιδαγωγοί από τα Ιωάννινα και 5 παιδαγωγοί από την Μυτιλήνη. Χωρίς εξειδικευμένες μουσικές σπουδές και το φάσμα των ηλικιών τους είναι από 21 έως 45 ετών. Οι σχετικές γνώσεις τους προέρχονται από την εμπειρία τόσο των χρονών προϋπηρεσίας τους αλλά κι από προσωπικό ενδιαφέρον σε θέματα της μουσικής αγωγής. Ο μέσος όρος των χρονών προϋπηρεσίας τους είναι τα 15 έτη.

Αναλυτικότερα το δείγμα από την Αθήνα ήταν μία νηπιαγωγός με ηλικίες 4-5 ετών, 2 νηπιαγωγοί με ηλικίες 5-6 ετών, μία βρεφονηπιοκόμο με ηλικίες 3-4 ετών και μία βρεφονηπιοκόμο με ηλικίες 1,5-2 ετών. Στα Ιωάννινα το δείγμα ήταν μία νηπιαγωγός με ηλικίες 3-4 ετών, μία βρεφονηπιοκόμος με ηλικίες 2,5-3 ετών, ένας βρεφονηπιοκόμος με ηλικίες 2,5-3 ετών, μία νηπιαγωγός με ηλικίες 3,5-5 ετών και μία βρεφονηπιοκόμος με ηλικίες 3-4 ετών. Στην Μυτιλήνη το δείγμα που συλλέχτηκε ήταν από βρεφονηπιοκόμοι με ηλικίες παιδιών 3 ως 4 ετών, 1,5 ως 2,5 ετών, 2 ως 4 ετών και δύο τάξεις με παιδιά 2 ως 3,5 ετών.

Διαδικασία

Αρχικά συντάχθηκε το πρωτόκολλο της συνέντευξης το οποίο στηρίχθηκε σε αντίστοιχο πρωτόκολλο μελέτης που ερευνά απόψεις βρεφονηπιοκόμων για την αξία και χρήση της μουσικής αγωγής στην πρώιμη παιδική ηλικία (Νούσια, 2020). Ύστερα το πρωτόκολλο εφαρμόστηκε πιλοτικά και έγιναν οι ορισμένες διορθώσεις σε ορισμένα σημεία που κρίθηκαν απαραίτητες. Έπειτα μιας και διανύαμε τη περίοδο της πρακτικής μας άσκησης ζητήσαμε από τις παιδαγωγούς να μας βοηθήσουν με την διεξαγωγή αυτών καθώς και πήγαμε σε διάφορα προσχολικά κέντρα για να συλλέξουμε κι από εκεί κάποιες απαντήσεις. Έτσι κατά τη περίοδο Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου(2022) προχωρήσαμε στην υλοποίηση των συνεντεύξεων. Αρχικά δόθηκε το έντυπο με τις ερωτήσεις στις / στους παιδαγωγούς για να το μελετήσουν και έπειτα κατά τη διάρκεια της ημέρας παίρναμε κάθε μια παιδαγωγό προκειμένου να κάνουμε τη συνέντευξη, όπως επίσης και στα νηπιαγωγεία με τον ίδιο τρόπο αφήσαμε μία μέρα τα

ερωτηματολόγια για να μπορέσουν να τα μελετήσουν και την επόμενη μέρα πραγματοποιήσαμε ένα ραντεβού για την υλοποίηση της συνέντευξης.

Για την ηχογράφηση των απαντήσεων των παιδαγωγών πρώτα πήραμε την άδεια τους και έτσι την πραγματοποιήσαμε με τη χρήση του κινητού μας τηλεφώνου. Στη συνέχεια και αφού έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία της συνέντευξης και ηχογράφησης προχωρήσαμε στην διαδικασία της απομαγνητοφώνησης για να δούμε τα αποτελέσματα.

Αποτελέσματα

Συγκεκριμένα:

• Η αξία που δίνουν οι παιδαγωγοί στη μουσική αγωγή

Όσο αφορά την αξία που έδωσαν οι παιδαγωγοί είναι υψίστης σημασίας διότι θεωρούν ότι επιδρά σημαντικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού αφού η μουσική γίνεται αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας των παιδιών μέσω των παιδαγωγών που δημιουργούν το κατάλληλο περιβάλλον για αυτά.

Ακολουθούν ορισμένα χαρακτηριστικά αποσπάσματα των συνεντεύξεων, στα οποία φαίνεται χαρακτηριστικά η αξία που δίνουν οι ίδιοι βρεφονηπιοκόμοι στη μουσική αγωγή.

«Σαφώς καθώς η μουσική αγωγή από μόνη της διασφαλίζει μια είδους ανάπτυξη πόσο μάλλον σε συνδυασμό με δραστηριότητες που αφορούν παιδιά. Οπότε ναι και αυτό γίνεται μέσα από τη δύναμη και τις δυνατότητες πιστεύω που έχει η μουσική, εννοώ δηλαδή το να δημιουργεί πηγές έμπνευσης και σίγουρα εκμάθηση σημαντικών πραγμάτων σε σχέση με τα παιδιά βοηθώντας στην ολόπλευρη ανάπτυξη τους.» (Μ)

«Επιδρούν στην ανάπτυξη του παιδιού και στην γνωστική , κινητική , συναισθηματική και κοινωνική, ψυχοκινητική και γλωσσική.» (Ε)

« Τα βοηθάει να εκφράσουν τα συναισθήματά τους , μεταμορφώνει την ανθρώπινη χαρά σε εμπειρία , δημιουργεί ασυναίσθητα τα έναν χαλαρό και θετικό κλίμα για μάθηση και διασκέδαση.» (Α)

« Ναι φυσικά καθώς η μουσική βοηθάει να εξελιχθεί σε όλους τους τομείς ανάπτυξης με τις κατάλληλες τεχνικές εφαρμογή της μουσικής.» (Α.....)

Επίσης, σε σχέση με την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού προσχολικής ηλικίας δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη και η σημασία που αποτελεί ο γνωστικός και κινητικός τομέας. Σχετικά με το γνωστικό τομέα οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν η εξής:

«Με την χρήση της μουσικής όσον αφορά στον γνωστικό τομέα γίνεται πιο εύκολη και ευχάριστη η εκμάθηση της γνώσης που επιθυμεί να περάσει ο κάθε παιδαγωγός είναι είπε ο λόγος

όπως εγώ , πιο διασκεδαστικό και απολαυστικό το μάθημα και επικρατεί ένα κλίμα συνδυαστικό μάθηση - γνώση - διασκέδαση.» (A)

«Ναι εννοείται η μουσική διεγείρει ασυναίσθητα τον εγκέφαλο και δημιουργεί στα παιδιά ευκαιρίες για περισσότερη σκέψη και μάθηση . Επίσης επιδρά θετικά καθώς η μουσική από μόνη της βελτιώνει την μνήμη όπως και την εστίαση της μουσικής μέσα από τα τραγούδια που θα εστιάσουν στην εκμάθηση και την γνώση και θα επαναλαμβάνονται καθημερινά με αποτέλεσμα όπως είπα και να βελτιώνεται η μνήμη και η γνωστική ανάπτυξη του παιδιού να είναι σε εξαιρετικό βαθμό.» (M)

«Πιστεύω πως ναι διότι η μουσική βοηθάει το παιδί να εξελίξει τις γνωστικές του ικανότητες, καθώς μέσα από τη μουσική μαθαίνει. Για παράδειγμα μέσα από κάποιο τραγούδι που ενδεχομένως θα ακούσει μπορεί να μάθει χρήσιμες πληροφορίες όπως να μετράει, τα χρώματα κ.α. και έτσι ενισχύεται η γνώση του δημιουργικά.» (E)

Ιδιαίτερη σημασία και σημαντικότητα φάνηκε να δίνουνε οι παιδαγωγοί στην κινητική ανάπτυξη οι απαντήσεις ήταν η εξής:

«Από τους σημαντικότερους παράγοντες είναι ο κινητικός τομέας . Ο τρόπος που επιδρά η μουσική σε αυτόν είναι μέσω της δυνατότητα της επαφής του παιδιού με τον χώρο , τον συντονισμό των κινήσεων , την σωστή στάση σώματος , την ισορροπία του σώματος , την εκμάθηση των δυνατοτήτων και των μορφών που μπορεί να έχει καθώς και την ελαστικότητα την εκτόνωση και την διασκέδαση που θα μάθει και θα του προσφέρει η μουσική.» (M)

«Η μουσική σε συνδυασμό με την κίνηση έχουν άμεση σχέση καθώς τα περισσότερα μουσικά παιχνίδια γίνονται με χορό και κίνηση. Μέσα από δραστηριότητες μπορούν να καλλιεργηθούν η αντίληψη του παιδιού, ο έλεγχος του σώματος, η ισορροπία, η αίσθηση του προσανατολισμού και ο συντονισμός των κινήσεων.» (T)

«Επιδρά στην κινητική αναπτύζει γιατί το παιδί ικανοποιεί τα ενδιαφέροντα του , προσανατολίζεται στον χώρο , μαθαίνει το σώμα του συνδυαστικά με την μουσική και τον χορό.» (E....)

• Δημιουργικότητα των παιδιών

Όσο αναφορά την δημιουργικότητα των παιδιών δίνοντας τους τα κατάλληλα ερεθίσματα και τις ανάλογες συνθήκες για έκφραση της δημιουργικότητας του , το παιδί εμπνέεται δημιουργώντας καταστάσεις με αποτέλεσμα να αναπτύσσει την φαντασία του .

Παρακάτω ακολουθούν χαρακτηριστικά αποσπάσματα των παιδαγωγών που μαρτυρούν τη συμβολή της μουσικής στη δημιουργικότητα των παιδιών .

«Η δημιουργικότητα των παιδιών θα είναι πιο εμφανής με την χρήση της μουσικής θεωρώ . Αυτό γιατί με την μουσική τα παιδιά εκφράζουν αβίαστα τα συναισθήματα τους την πιο δημιουργική πλευρά του χαρακτήρα τους , ανακαλύπτουν πράγματα και καταστάσεις και δημιουργούν ατελείωτα.» (Θ)

«Η επαφή με τη μουσική ενισχύει και καλλιεργεί δημιουργικότητα των παιδιών ενεργοποιώντας τη φαντασία τους.» (Α)

« Τα βοηθάει γιατί τα παιδιά προσπαθούν από μόνα τους να βρουν τρόπους για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους ποσό μάλλον με την χρήση της μουσικής , η δημιουργικότητα είναι μεγαλύτερη και τα αποτελέσματα απολαυστικά.»(Ι....)

•Η επίδραση της μουσικής στην ευχαρίστηση και εκτόνωση του στρες των μικρών παιδιών.

Η μουσική από μόνη της αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι στη ζωή των παιδιών. Ειδικότερα, ακόμα και τα παιδιά όταν βρίσκονται μέσα στην κοιλιά της μητέρας έρχονται σε επαφή με τη μουσική, ήχους. Αυτό συμβαίνει λόγω της ομιλίας της μαμάς , του νανουρίσματος καθώς και του τραγουδιού που υπάρχει από την πρώιμη αλλά και από την προσχολική ηλικία του παιδιού. Συνεπώς, γίνεται αντιληπτό ότι η μουσική μπορεί να επιδράσει σε αξιοσημείωτο βαθμό την ευχαρίστηση και την εκτόνωση του οποιουδήποτε στρες που μπορεί να αισθάνονται τα μικρά παιδιά και να αποτελεί μία θετική επίδραση για αυτά.

Παρακάτω αναγράφονται κάποιες απαντήσεις σχετικά με την ευχαρίστηση και την εκτόνωση του στρες των μικρών παιδιών.

«Οι δραστηριότητες της μουσικής αγωγής έχουν τη δυνατότητα να προσελκύσουν το ενδιαφέρον και να χαλαρώσουν τα παιδιά ίσως από τα νεύρα, τον πανικό το στρες οπότε σίγουρα τα βοηθάει. Το παιδί μέσα από τη μουσική έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει να κατανοήσει και να εκφράσει τα συναισθήματά του και με αυτό τον τρόπο να εκτονωθεί.» (Κ)

« Η μουσική έχει τόσα θετικά στοιχεία που μπορεί να καλύψει και αυτό το σημείο , το σημείο του στρες και της εκτόνωσης είτε της ευχαρίστησης . Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί και μέσα από την απλή ακρόαση της μουσικής και της σκέψης ή από τον χορό , το παιχνίδι μέσα από τα όργανα της μουσικής για εκτόνωση και ευχαρίστηση την διασκέδαση και την απομάκρυνση της έντασης και την μετάδοση της ανακούφισης και της χαράς.» (Θ.....)

«Η μουσική βοηθάει θετικά στο να εκτονώσω τα παιδιά και να εξαλείψει από αυτά οποιοδήποτε αρνητικό συναίσθημα άγχος η φόβο μπορεί να αισθάνονται.» (Μ)

• Με ποια μέσα και πρακτικές αντιμετωπίζουν οι παιδαγωγοί το άγχος του αποχωρισμού.

Φαίνεται ότι η μουσική αποτελεί ένα από τα πιο χρήσιμα εργαλεία στα χέρια των παιδαγωγών ώστε να καταφέρουν να βοηθήσουν τα βρέφη και τα νήπια στην ομαλότερη ένταξη τους στον βρεφονηπιακό σταθμό κατά την περίοδο της προσαρμογής τους. Ακολουθούν χαρακτηριστικά αποσπάσματα των παιδαγωγών πως η μουσική βοηθάει στη περίοδο της προσαρμογής των παιδιών:

Ανέκαθεν είναι γνωστό ότι η περίοδος προσαρμογής αποτελεί μία δύσκολη συνθήκη για ένα βρέφος ή έναν νήπιο. Όλοι οι παιδαγωγοί που έδωσαν συνέντευξη φάνηκαν να συμφωνούν ότι ο φόβος του παιδιού να αποχωρισθεί είναι αυθεντικός και θα εξαφανισθεί γρηγορότερα, εάν πάρουμε τα συναισθήματά του στα σοβαρά και το βοηθήσουμε να αισθανθεί και να πεισθεί πως το αγαπάμε και πως πάντα θα το προστατεύουμε, ό,τι και αν συμβεί. Αν το παιδί νιώσει εμπιστοσύνη για τη δική μας προβλεψιμότητα, προσβασιμότητα και αγάπη τότε θα μπορεί να δημιουργεί ανάλογες σχέσεις εμπιστοσύνης και αργότερα στη ζωή. Επίσης συμφώνησαν πως είναι σίγουρα αρκετά επώδυνος ο αποχωρισμός από τον φροντιστή του όμως επίσης είναι σίγουρο ότι ο / η παιδαγωγός μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες για την ομαλότερη ένταξη και πιο εύκολη ενσωμάτωση του παιδιού στον παιδικό – νηπιαγωγείο. Τα κύρια μέσα καθώς και οι πρακτικές που χρησιμοποιούν οι παιδαγωγοί οι οποίοι πήραμε συνέντευξη είναι η αγκαλιά η ζεστασιά και η δημιουργία ενός κλίματος ασφάλειας για το παιδί προκειμένου να αισθανθεί οικία και άνετα.

Συγκεκριμένα ακολουθούν αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις των παιδαγωγών που δηλώνουν με ποια μέσα αντιμετωπίζουν οι ίδιοι το άγχος του αποχωρισμού:

«Εγώ λειτουργώ σίγουρα συνδυαστικά με τους γονείς και τι εννοώ , πως επειδή κατά καιρούς έχουν περάσει παιδιά που η περίοδος προσαρμογής στο νηπιαγωγείο ήταν τεράστια προσπαθώ να συνεργάζομαι με τους γονείς για την γρηγορότερη και ομαλότερη αντιμετώπιση . Εγώ χρησιμοποιώ την αγάπη την ζεστασιά και την ασφάλεια του παιδιού και του μεταδίδω πως όλα είναι καλά και δεν έχει να ανησυχεί για τίποτα μέσα εννοείται και από την συζήτηση . Στην συνέχεια αν κινείται στον χώρο και δεν κλαίει δημιουργώ ευκαιρίες για παιχνίδι.» (M)

«Σίγουρα θα πρέπει να μειώσουμε το "σοκ" που ίσως θα έχει υποστεί το παιδί και η προσαρμογή του θα ξεκινήσει νωρίς ώστε να γνωρίσει το χώρο, να τον επεξεργαστεί και σιγά-σιγά να νιώσει οικεία μέσα σε αυτόν. Σε αυτό μπορεί να βοηθήσει η συζήτηση με το παιδί και παιχνίδι με τα πράγματα που αγαπάει και το ενδιαφέρουν.» (I)

«Με την απασχόληση (παιχνίδια , ζωγραφιά , παζλ , ψυχοκινητικές δραστηριότητες) Με τραγούδια, με εικονογραφημένα παραμύθια, συζήτηση με απλά λόγια με το παιδί και απαντήσεις στα ερωτήματα που σίγουρα θα έχει» (T)

• Η χρήση της μουσικής ως μέσο για την αντιμετώπιση τους άγχους του αποχωρισμού

Το άγχος του αποχωρισμού είναι μια αρκετά στρεσογόνα διαδικασία που βιώνει το παιδί κατά την έλευση του στον σταθμό το πρώτο διάστημα της προσαρμογής. Οι περισσότερες συμφώνησαν ότι η χρήση του τραγουδιού και της μουσικής μπορούν να κατευνάσουν αυτό το άγχος γιατί η μελωδία μπορεί να αποτελέσει έναν χαλαρωτικό παράγοντα για τα παιδιά ενώ όλες ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν την μουσική σε καθημερινή βάση. Χαρακτηριστικά οι παιδαγωγοί δήλωσαν ότι:

«Ανάλογα με το χαρακτήρα του κάθε παιδιού. Ίσως ναι αλλά και όχι. Η μουσική βοηθάει στη χαλάρωση του παιδιού αλλά όταν βρίσκεται σε ένταση μπορεί να δημιουργήσει άσχημα συναισθήματα» (I)

«Ναι θα μπορούσε σαφώς να βοηθήσει και το λέω εμπειρικά καθώς εγώ σε τέτοιες καταστάσεις την χρησιμοποιώ . Γιατί βλέπω πως ασυναίσθητα ηρεμεί τα παιδιά τα χαλαρώνει από το άγχος και τους απομακρύνει όλα τα αρνητικά συναισθήματα που μπορεί να νιώθουν εκείνη την στιγμή» (K...)

«Η μουσική βοηθά στην αντιμετώπιση του άγχους γιατί φέρνει τα παιδιά σε επαφή με τα υπόλοιπα παιδιά, τα ηρεμεί, τα χαλαρώνει, νιώθουν πιο οικεία τα παιδιά μεταξύ τους, Ξεχνούν τα προβλήματά τους και προσπαθούν να αφοσιωθούν στην μουσική, το τραγούδι, το παραμύθι, τους ήχους, την διασκέδαση, την ηρεμία»(Μ)

• Τα κριτήρια επιλογής μουσικής / τραγουδιού που χρησιμοποιούνται στην τάξη.

Τα μουσικά στοιχεία που διαθέτει η μουσική είναι πολλά. Όλοι οι παιδαγωγοί συμφώνησαν ότι δίνουν έμφαση στα μουσικά στοιχεία καθώς και την αναγνωρισιμότητα των παιδιών προκειμένου να υπάρχει ένα καλύτερο και διασκεδαστικό αποτέλεσμα. Οι απαντήσεις οι οποίες δόθηκαν πάνω στο συγκεκριμένο ερώτημα είναι οι εξής:

«Ανάλογα ποιον τομέα ανάπτυξης θέλω να εξασκήσω και σίγουρα τους στοίχους το νόημα αλλά και τι μου ζητάνε τα παιδιά». (Ε)

«Με βάση πάντα τις θεματικές, τις προτιμήσεις των παιδιών και γενικά τραγούδια που τους τραβάει το ενδιαφέρον τους. Να μπορούν να τα μάθουν εύκολα και παράλληλα να προσφέρουν κίνηση, να είναι ευχάριστα και να μαθαίνουν κάτι μέσα από αυτά τα τραγούδια» (Τ)

«Η επιλογή της μουσικής γίνεται με βάση την ηλικία των παιδιών πρωτίστως, στη συνέχεια ανάλογα με την αναγνωρισιμότητα των παιδιών Και τέλος ανάλογα με το μήνυμα το οποίο θέλουμε να περάσουμε» (Α)

• Πώς εκτελείται μια μουσική δραστηριότητα και πως συμμετέχουν τα παιδιά σε αυτή κατά τη περίοδο της προσαρμογής .

Στην εκτέλεση μιας μουσικής δραστηριότητας επιδιώκουν πρωτίστως το παιδί να νιώσει άνεση και οικειότητα με το πρόσωπο που έχει απέναντί του. Στη συνέχεια, οι περισσότεροι παιδαγωγοί εξέφρασαν κοινή γνώμη στο κομμάτι του ότι αρχικά θα ξεκινήσουν με μία αγκαλιά δείχνοντας αγάπη και ενσυναίσθηση στα παιδιά που το χρειάζονται πραγματικά, στη συνέχεια με τη χρήση της μουσικής και του τραγουδιού όσα παιδιά νιώθουν πιο άνετα και σίγουρα κινούνται ευχάριστα και ελεύθερα μέσα στο χώρο εκφράζοντας οτιδήποτε νιώθουν, όπου χρειάζεται ξανά επεμβαίνει ο παιδαγωγός για να τα ηρεμήσει, να καθησυχάσει το κάθε παιδί και να του μεταδώσει το συναίσθημα της ηρεμίας, της ζεστασιάς, της αφοσίωσης, τις ειλικρινής συζήτησης και αγάπης προς αυτά. Παρατηρήθηκε ότι ο τόνος της φωνής πρέπει να είναι ήρεμος, ήπιος, γλυκός, ζεστός,

ασφαλής και έντονος όταν θα χρειαστεί για την ευχαρίστηση διασκέδαση και τα ψυχοκινητικά παιχνίδια.

Παρακάτω ακολουθούν χαρακτηριστικά αποσπάσματα των παιδαγωγών για το πώς εκτελούν οι παιδαγωγοί μια μουσική δραστηριότητα στη περίοδο της προσαρμογής:

«Αρχικά μιλάω μαζί με τα παιδιά και αν χρειαστεί και ξεχωριστά \, συζητήσαμε και όταν τα πάρω αγκαλιά και νιώσουν καλύτερα τότε είμαστε όλοι μαζί καθισμένοι σαν ομάδα ακούμε ευχάριστα τραγούδια και κάνουμε κάποιες απλές κινήσεις, οποίο παιδί βλέπω ότι δυσκολεύεται του δίνω το χρόνο του και το πλησιάζω σιγά σιγά, ο τόνος της φωνής αλλάζει ανάλογα με το τραγούδι και την ένταση αλλά πάντα σε ήπιους τόνους, γλυκός και έντονος με διάθεση όταν χρειάζεται για την διασκέδαση. Στη συνέχεια σηκωνόμαστε όρθιοι και χορεύαμε όλοι μαζί.»(M)

«Εγώ στην περίοδο προσαρμογής των παιδιών συνήθως προτιμώ αρχικά τα παιδιά να τα αγκαλιάζω και να τα ηρεμώ και μετά να τα αφήνω ελεύθερα να προσπαθήσουν να εκφραστούν να κοινωνικοποιηθούν μόνα τους και όπου δω ότι με χρειάζονται να επέμβω να τα αγκαλιάσω και να τα ηρεμήσω. Στην συνέχεια σχεδιάζω απλές δραστηριότητες ομαδικές, στην αρχή είμαστε καθισμένοι και δίνουμε ο ένας στον άλλον ένα μπαλόνι, πιο μετά λέμε και το όνομα μας, στα παιδιά που δυσκολεύονται δίνεται σαφώς περισσότερος χρόνος ενώ συνήθως σε εκείνα που αρνούνται η κλαίνε είναι απολύτως φυσιολογικό και η αγκαλιά και η αγάπη είναι ότι χρειάζονται . Ο τόνος της φωνής μου είναι ανάλογα της δραστηριότητας αλλά εννοείται πάντα είναι ήρεμος και γεμάτος διάθεση για να απολαύσουμε την δραστηριότητα την οποία έχω οργανώσει και να διασκεδάσουμε και εννοείται να μεταδοθεί αυτόματα στα παιδιά ένα κλίμα ηρεμίας αγάπης και αρμονίας» (E)

«Στην προσαρμογή των παιδιών πάντα θα υπάρχει τραγούδι , κίνηση και αγκαλιά γιατί τα θεωρώ ως απαραίτητο συστατικό για την ομαλότερη ένταση των παιδιών στην τάξη. Ο τόνος της φωνής μου πάντα ήρεμος με απλές λεξούλες και διασκεδαστικός όπου χρειάζεται . Οι δραστηριότητες είναι απλές με εύκολες κινήσεις χορευτικές άλλοτε κοινωνικές αλλά πάντα ψυχοκινητικά και ευχάριστες για να δημιουργείται ένα όμορφο θετικό και ασφαλές κλίμα.» (T)

Συμπεράσματα

Μέσα από αυτή τη μελέτη, έγινε φανερό ότι η μουσική έχει τη μοναδική ιδιότητα να αποτελεί μια προσωπική εμπειρία για κάθε παιδί, να ενθαρρύνει την ομαλή κοινωνικοποίηση ενός παιδιού μέσω μουσικών δραστηριοτήτων και, ειδικά στον τομέα της ειδικής αγωγής, να βοηθά στη συνεκπαίδευσή του. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας που συμμετέχουν σε μουσικές δραστηριότητες αισθάνονται πιο σίγουροι και ανεξάρτητοι, τους είναι πιο εύκολο να χαλαρώσουν και να ξεκουραστούν και μαθαίνουν νέες μεθόδους επικοινωνίας και χειρισμού δύσκολων περιστάσεων. Ως αποτέλεσμα, παρατηρήθηκε, ότι η μουσική δεν είναι μόνο ένα καλλιτεχνικό μέσο που προάγει την αισθητική ευαισθησία του παιδιού, αλλά ότι θεωρείται επίσης ευρέως ως ένα θεραπευτικό και εκπαιδευτικό εργαλείο που υποστηρίζει την ανάπτυξη του παιδιού. Η μουσική χάνει εγγενώς τις δυνατότητές της αν το εύρος δράσης της περιοριστεί μόνο στο πεδίο της τέχνης.

Η εκπαίδευση μέσω των τεχνών είναι ένας διαφορετικός τρόπος προσέγγισης των εκπαιδευτικών στόχων καθώς και της ατομικότητας και των απαιτήσεων κάθε παιδιού. Επιπλέον, τα νήπια ωφελούνται πολύ από τη μουσική μέσω του χορού και του τραγουδιού, καθώς ανταποκρίνεται απόλυτα στις απαιτήσεις τους για επικοινωνία και δημιουργική έκφραση. Γενικότερα, τα παιδιά που παρουσιάζουν σημάδια μαθησιακών δυσκολιών κατά την προσχολική τους ηλικία, καθώς και τα παιδιά με συμπεριφορικές και συναισθηματικές διαταραχές επωφελούνται σε μεγάλο βαθμό από το πνεύμα της μουσικοθεραπευτικής διαδικασίας, το οποίο δίνει έμφαση στην αυθόρμητη έκφραση, στη βιωματική εμπειρία, στην πνευματική και ψυχική εμπλοκή, στη δημιουργικότητα, στην αυθεντικότητα και στην ειρηνική συνύπαρξη των διαφωνιών.

"Δεν μπορούμε να διδάξουμε τίποτα στους ανθρώπους... μπορούμε μόνο να τους ενθαρρύνουμε να ανακαλύψουν κάτι μόνοι τους", σημείωσε ο GalileoGalilei (1564-1642). Ως αποτέλεσμα, η εμπειρία του κάθε ατόμου από τη μουσική είναι μοναδική. Κατά συνέπεια, συμβάλλει σημαντικά σε μια σύγχρονη εκπαιδευτική διαδικασία που ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή των παιδιών. Ειδικότερα, η μουσικοθεραπεία εργάζεται με τον "εσωτερικό μουσικό" του κάθε ατόμου για να το βοηθήσει να εκφράσει τα συναισθήματά του και να χάσει τις αναστολές του. Επιπλέον, η ικανότητα της μουσικής να μειώνει το άγχος βοηθά στην εύκολη προσαρμογή του παιδιού και στην ταχεία κοινωνικοποίηση.

Η παρούσα διατριβή αποτελεί ένα χρήσιμο βοήθημα για τους γονείς καθώς και άλλους ερευνητές της παιδικής ανάπτυξης. Η διατριβή προσφέρει στον αναγνώστη μια εναλλακτική

στρατηγική υποστήριξης των νηπίων που παρουσιάζουν ενδείξεις μαθησιακών δυσκολιών ή προβλημάτων συμπεριφοράς και συναισθημάτων και αναμένεται να αναπτυχθούν φυσιολογικά. Επίσης, προσφέρει στον αναγνώστη πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν αυτά τα παιδιά και προτείνει τρόπους χειρισμού τους καθ' όλη τη διάρκεια των αναφερόμενων δραστηριοτήτων, ώστε να μπορούν να αφομοιωθούν εύκολα στην ομάδα.

Συμπερασματικά, θα ήταν ενδιαφέρον και σημαντικό να συνεχιστεί το θέμα αυτό περαιτέρω σε επίπεδο εφαρμοσμένης έρευνας. Σε μια πιλοτική μελέτη, δημιουργήθηκε μια ομάδα ελέγχου για να δούμε πώς ανταποκρίθηκαν τα παιδιά στον εκτεταμένο κατάλογο προτεινόμενων δραστηριοτήτων. Μια τέτοια μελέτη θα προσέφερε διεισδυτικές πληροφορίες στον τομέα της ελληνικής μουσικοθεραπείας για μικρά παιδιά.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alfavitanewsroom , 25 Φεβρουαρίου 2019. Πώς βοηθά ένα μουσικό όργανο στην ανάπτυξη του παιδιού;https://www.google.com/search?q=%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%B1+%CE%BC%CE%B5+%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%B1+%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B1&rlz=1C1GCEA_enGR886GR886&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwimkajkvNT8AhUZSPEDHVOkDFQQAUoAXoECAEQAw&biw=1536&bih=722&dpr=1.25#imgsrc=1GrgYvR0A4vC9M

Borges, J. L. (1985). *Ο Δημιουργός*. Αθήνα: Ύψιλον.

Bryson, T.P., & Siegel, J.D. (2011). *The Whole-Brain Child: 12 Revolutionary Strategies to Nurture Your Child's Developing Mind, Survive Everyday Parenting Struggles, and Help Your Family Thrive*. Delacorte Press.

Budd, M. (2001). *Music and the emotions: The philosophical theories*. London: Routledge.

Cohen, J., Onanaku, N., Clothier, S., & Poppe, J. (2005). Helping young children succeed. Strategies to Promote Early Childhood Social and Emotional Development. *Early Childhood-National Conference of State Legislatures*.

Cole, M. & Cole, R., S. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών, γνωστική και ψυχοκινητική ανάπτυξη κατά τη νηπιακή και μέση παιδική ηλικία*, Β' Τόμος, (Μ. Σόλμαν, Μεταφρ.) Αθήνα. Τυπωθήτω, Γιώργος, Δ

De L'Etoile, S. K. (2001). An In Service Training Program in Music for Child-Care Personnel Working with Infants and Toddlers. *Journal of Research in Music Education*, 49(1).

DreamsTime 2000-2023 .Disability kid on wheelchair with musical instrument in special classroom

Epstein, A. S. (2001). *Thinking about art: encouraging art appreciation in early childhood settings*. ERIC, 3(56).

Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.

Gerry, D., Unrau, A. & Trainor, L.J. (2012). Active music classes in infancy enhance musical, communicative and social development. *Developmental science* 15 (3), 398-407.

- Ginsburg, H. & Oppen, S. (1988). *Piaget's Theory of Intellectual Development*. New Jersey: Prentice-Hall
- Gottman, J. (2015). *Η συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Guanglun, M. M., Yang, H., & Yan, W. (2017, October). Building resilience of students with disabilities in China: The role of inclusive education teachers. *Teacher and Teaching Education*, pp. 125-134.
- Hallam, S. (2015). The power of music. Great British: *International Music Education Research Centre Press*.
- Hargreaves, D., (2004). *Η Αναπτυξιακή Ψυχολογία της Μουσικής*. Αθήνα: Fagotto.
- Heward, W.L. (2009). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες. Μία εισαγωγή στην Ειδική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τόπος.
- Hodges, D. (1989). Bulletin of the Council for Research in Music Education. *Why are we musical? Speculations on the Evolutionary*. pp. 7-22.
- Ilgim, K., Şefika, T. & Tarkan, Y. (2017). A study of the difficulties that preschool teachers experience in performance of musical activities in terms of various variables. *Journal of Human Sciences*, 14(1). Retrieved February 24, 2017 from https://www.researchgate.net/publication/313829299_A_study_of_the_difficulties_that_preschool_teachers_experience_in_performance_of_musical_activities_in_terms_of_various_variables
- Sadock-Virginia, A., Kaplan, Harold. (2009). *Επίτομη ψυχιατρική παιδιών και εφήβων*. Αθήνα: Λίτσας.
- Kessler-Kakoylidi, L. (2011). *Η μέθοδος «ρυθμική Dalcroze»: Μια εναλλακτική πρόταση ανάμεσα στη Μουσικοπαιδαγωγική και τη Μουσικοθεραπεία*. Πρακτικά 1 ης επιστημονικής ημερίδας του ΕΣΠΕΜ.
- Choksy, R. A. (2001). *Teaching Music in the Twenty – First Century*. New Jersey: Prentice Hall.
- Norton et al., (2005). Are there pre-existing neural, cognitive, or motoric markers for musical ability? *Brain and Cognition*, 59, σσ. 124-134.
- Piaget, J. (1964). Cognitive Development in Children: Part I - Development and Learning. *Journal of Research in Science Teaching*, 2, 176-186

- Piaget, J. (1969). *Psychologie et Pedagogie*. Paris: Denoel.
- Piaget, J. (1979). *Ψυχολογία και παιδαγωγική*. Αθήνα: Ν.Σύνορα.
- Programs, N. A. (1998). *Accreditation criteria and procedures of the National Academy of Early Childhood Programs*. Washington: National Association for the education of young children.
- Regelski, T. (1981). *Teaching general music: Action learning for Middle and Secondary Schools*. New York: Schirmer Books.
- Reimer, B. (1970). *A philosophy of Music Education*. Music Educators Journal.
- Schellenberg, E.G. (2006). Long-term positive associations between music lessons and IQ. *Journal of Educational Psychology*, 98(2), σσ. 457-468.
- Weinraub, M., & Lewis, M. (1997). The determinants of children's responses to separation. *Monographs of the Society for Research in child Development*, 42, 172.
- Wilson, F. (1988). Teaching hands, treating hands. *Piano Q*, 14, σσ. 34-41.
- Woodhead, M., Faulkner, D., & Littleton, K. (Eds.). (1999). *Making sense of social development* (Vol. 3). Psychology Press.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλεξανδρίδης, Α., Βόρρια, Π., Γιαννοπούλου, Ι., Γιαννοπούλου, Σ., Golse, B., Κάτη, Δ. etal. (2008). *Προσχολική Παιδοψυχιατρική*. Τσίαντης, Γ., & Αλεξανδρίδης, Α. (επιμ.), (Τόμ. Α'). Αθήνα: Κατσανιώτη.

Ανδριώτου, Σ., Δροσινού, Μ., & Κυδωνιάτου, Ε., (2005). *Προγράμματα πρώιμης παρέμβασης σε νηπιαγωγεία Ειδικής Αγωγής. Ένα παράδειγμα από τα νηπιαγωγεία Μυτιλήνης*. Προσπελάστηκε τον Νοέμβριο του 3 και ώρα 3:5 από www.pischools.gr/download/publications/epitheorisi/teyxos17/182-198.pdf

Αριστοτέλης Πολιτικά 3, 1339a15

Βερυκόκκου Κ., Κουστουλίδου Χ., Λιτοβοΐλη Ε.(2021) . Πτυχιακή εργασία . Μουσική : Ένα πολυδιάστατο εργαλείο στα χέρια των παιδαγωγών για την ομαλότερη ένταξη του παιδιού στον παιδικό σταθμό .

Γανωτάκη, Ε. (2016). *Η μουσική στην Αρχαία Ελλάδα από την Αρχαϊκή έως την Ελληνιστική Εποχή, τα Έγχορδα και τα Πνευστά Όργανα μέσα από τα Αρχαία Λογοτεχνικά Κείμενα και τα Αρχαιολογικά Ευρήματα*. Μεταπτυχιακή Εργασία, , Πανεπιστήμιου Αιγαίου, Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Αρχαιολογία της Ανατολικής Μεσογείου: Ελλάδα, Αίγυπτος, Εγγύς Ανατολή»

Δημητρίου, Λ. (2012). *Τα έξι πρώτα χρόνια της ζωής*, Αθήνα: Πεδίο

Δογάνη, Κ. (2012). *Μουσική στην προσχολική αγωγή. Αλληλεπίδραση παιδιού-παιδαγωγού*. Αθήνα: Gutenberg.

Δρίτσας, Θ. (2003). *Η Μουσική ως φάρμακο*. Αθήνα: Infohealth.

Δρίτσας, Θ. (2003). *Μουσικοκινητικά δρώμενα ως μέσον θεραπευτικής αγωγής*. Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (ΕΙΕ).

Δρίτσας, Θ. (2003). *Η συμβολή της μουσικής στην ανάπτυξη του εγκεφάλου*. Προσπελ. στις 5 8-2021, ανακτήθηκε από <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=216321>

ΕΕΜΑΠΕ. (2018-2019). Προς μια μουσική παιδαγωγική της πρώιμης παιδικής ηλικίας: Θεωρίες και πρακτικές στην εκπαίδευση.

Ζάραγκας, Χ. Κ. (2011). *Ψυχοκινητική Αγωγή. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση σε παιδιά προσχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Διάδραση.

Ζήνδρου Μ . (9 Ιανουαρίου 2023). Μουσικοκινητική για βρέφη . Πώς μπορεί να βοηθήσει το μωρό σας ;<https://www.kathemeragoneis.com/moysikokinitiki-gia-vrefi-pos-mporei/>

Ζώγαλη Μ. (2018). *Οι επιδράσεις της μουσικής ακρόασης στην ανάπτυξη του παιδιού* (Πτυχιακή εργασία). Φλώρινα .

Θάνου Ο. (2012-2013). *Μουσικοκινητική Αγωγή Για Παιδιά Ηλικίας 4-6 Χρονων* , Θεσσαλονίκη .

Μαραγκουδάκη Ε. (2022). *Η μουσική και η συμβολή της στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη βρεφών και νηπίων* (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία). Αθήνα .

Μπογδάνου Μ . (2019). *Η συμβολή της μουσικής στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού*. (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία). Αιγάλεω: Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής.

Μπουλντή Δ. (2007). Ανίχνευση της ικανότητας ερμηνείας του συναισθήματος στη μουσική σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Μουσική σε πρώτη βαθμίδα, 11, 55-80.

Μωραΐτη, Τ., Κουρκουρίκα Μ. (2007). *Το Μουσικό Γιασεμάκι. Διαθεματικές δραστηριότητες μουσικής για το Νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Νούσια, Α. (2020). *Η Μουσική Αγωγή στους Βρεφονηπιακούς και Παιδικούς Σταθμούς στην Ελλάδα: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πραγματικότητα Μέσα από τις Απόψεις Βρεφονηπιοκόμων της Ηπείρου*. Ανέκδοτη Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών.

Νταή, Χ. (2022). *Ενίσχυση της συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης ατόμων με νοητική αναπηρία ή διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού μέσω της μουσικής: μια βιβλιογραφική ανασκόπηση*. (Διπλωματική Εργασία). Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Παντελάκης, Μ. (2015). *Ιστορική εξέλιξη των μορφολογικών στοιχείων των εγχόρδων οργάνων των ελλαδικών χρόνων*, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Σχολή Εφαρμοσμένων Επιστημών, Τμήμα Μηχανικών Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής, Ρέθυμνο.

Πατεράκης, Μ. (2022). *Διαταραχή άγχους αποχωρισμού; Η απώλεια της προσκόλλησης*. Αθήνα.

Ράπτης Θ. (2015). *Μουσική Παιδαγωγική. Μια Συστηματική Προσέγγιση Με Εφαρμογές Για Την Προσχολική Ηλικία*. Αθήνα: Edition Orpheus

Σακαλάκ Η. (2004). *Μουσικές Βιταμίνες*. Αθήνα: Fagotto.

Σακελαρίδης Γ. (2012). *Η μουσική κοντά στον άνθρωπο. Στο σχολείο, στην οικογένεια, στην κοινωνία*. Τόμος Α. Αθήνα: Γρηγόρη.

Σκοπελίτη Ε. (2015). «Γνωστική Ανάπτυξη» Ενότητα 2: Η θεωρία του Jean Piaget για τη γνωστική ανάπτυξη. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών

Στρατή Π. (2017). Η συμπεριληψη παιδιών με τυπική και μη τυπική ανάπτυξη στη γενική τάξη και η μεταβαση τους από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο. Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά Μ. (2020). Ενσωματώνοντας τις τέχνες στην εκπαίδευση. Αθήνα: Πεδίο.

Τομάρας Ν. (Μάρτιος 2012). Μαθησιακές Δυσκολίες. Ισότιμες ευκαιρίες στην εκπαίδευση. Αθήνα: Πατάκης.

Τοματίς Α. (2009). Μαθησιακές Δυσκολίες: Ο κυρίαρχος ρόλος του αυτιού και της συνειδητοποιημένης ακοής στη δυσλεξία και στις μαθησιακές δυσλειτουργίες. Αθήνα: Ρέω.

Τσαουσίδου, Ε. (2015). Η ενεργητική ακρόαση στην προσχολική μουσική αγωγή. (Πτυχιακή Εργασία) Άρτα: ΤΕΙ Ηπείρου.

Τσαρή, Γ. (2020). Η επίδραση της μουσικής στην ανάπτυξη των παιδιών. (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία) Αιγάλεω: Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας.

Φλάμπουρα Μ. Κ. (2006). Μουσικά ρυθμικά και κινητικά παιχνίδια. Αθήνα: Διάπλαση.

Χατζηγεωργίου, Α. (2019). Η επίδραση της μουσικής εκπαίδευσης στη γλωσσική ικανότητα παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. (Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία) Αιγάλεω: Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας.

Χατζηγιαννάκου, Α. (2016). Μαθησιακές δυσκολίες. Προλαμβάνοντας τη δημιουργία Μαθησιακών Δυσκολιών από το Νηπιαγωγείο. www.paidiatros.com/children/Learning-school/mathisiakes-dyskolies-prolipsi.

Χρυσοφίδης, Κ. (2003). Βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία. Αθήνα: Gutenberg.

Ψάλτοπούλου, Ντ. (2005). Η Μουσική Δημιουργική Έκφραση ως θεραπευτικό μέσο σε παιδιά με Συναισθηματικές Διαταραχές. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

http://www.ekdd.gr/ekdda/files/ergasies_esdd/14/13/528.pdf

http://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/maternal/maternal_perinatal/en/

[https://www.istockphoto.com/photo/a-mother-holding-a-crying-toddler-daughter-indoors-in-kitchen-gm1210029236-](https://www.istockphoto.com/photo/a-mother-holding-a-crying-toddler-daughter-indoors-in-kitchen-gm1210029236-350376540?utm_medium=organic&utm_source=google&utm_campaign=iptcurl)

[350376540?utm_medium=organic&utm_source=google&utm_campaign=iptcurl](https://www.istockphoto.com/photo/a-mother-holding-a-crying-toddler-daughter-indoors-in-kitchen-gm1210029236-350376540?utm_medium=organic&utm_source=google&utm_campaign=iptcurl)

<https://www.istockphoto.com/de/foto/composite-bild-der-h%C3%BCbsche-barrierefreie-sch%C3%BCler-gm486895162-73791857>

<https://ensunaisthisi.gr/ypiresies/mousikokinitiki-agogi/>